

Integracja imigrantów w Krakowie i województwie małopolskim

Konrad Pędziwiatr, Jan Brzozowski, Marcin Stonawski

Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych i Religijnych

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, grudzień 2021

W raporcie wykorzystano dane zebrane w ramach projektu Future Migration Scenarios for Europe, finansowanego z European Union's Horizon 2020 research and innovation programme (Grant ID 870649).

Spis treści

1. Badania na temat integracji imigrantów w Polsce i w województwie małopolskim	4
2. Opis metodologii badania	8
3. Podstawowe charakterystyki badanych.....	11
4. Historia migracyjna i plany dotyczące pobytu w Polsce	17
5. Integracja ekonomiczna	20
6. Integracja społeczno-kulturowa	24
7. Integracja przestrzenna	32
8. Wnioski końcowe i zalecenia.....	35
9. Bibliografia.....	37
Spis Rysunków	40
Spis Tabel.....	40
Aneks 1. Kwestionariusz wykorzystany w badaniu	41

Streszczenie

W kontekście krajowego przejścia migracyjnego i stawania się przez Polskę krajem imigracyjnym, zagadnienie integracji imigrantów ze społeczeństwem przyjmującym pojawia się coraz częściej w krajowych debatach publicznych. Jednocześnie niewiele jest analiz ilościowych, które ukazywałyby kompleksowo stan procesów integracji imigrantów w kraju. Niniejszy raport bazujący na wynikach reprezentatywnego badania sondażowego, przeprowadzonego na populacji imigrantów Krakowa i województwa małopolskiego pod koniec 2021 r. ma na celu choćby częściowe uzupełnienie tej luki. Analizuje wcześniejszą historię migracyjną cudzoziemców i ich dalsze plany reemigracji, integrację ekonomiczną, społeczno-kulturową i przestrzenną. Ważnym aspektem uwzględnionym w badaniu był również wpływ pandemii covid-19 na życie respondentów. Raport kończą wnioski i rekomendacje dla polityk publicznych.

Abstract

In the context of the migration transition and emergence of Poland as an immigration country, the issue of integration migrants with a host society appears more and more often in national public debates. At the same time, there are few quantitative studies that would comprehensively assess the state of immigrant integration processes in the country. This report, based on the results of a representative survey conducted on the population of immigrants from city of Kraków and the Małopolskie Voivodeship at the end of 2021, aims to at least partially fill this gap. We analyze the previous migration history of foreigners and their further plans for re-emigration, as well as economic, socio-cultural and spatial integration. An important aspect included in the study was also the impact of the Covid-19 pandemic on the lives of the respondents. The report concludes with conclusions and recommendations for public policies.

1. Badania na temat integracji imigrantów w Polsce i w województwie małopolskim

Jednym z zagadnień, które najczęściej pojawia się w kontekście współczesnych rozmów o procesach migracyjnych jest kwestia integracji. Bardzo często wspomina się o niej w kontekście upolitycznienia i sekurytyzacji migracji (Huysmans 2000, Bigo 2002, de Haas et al. 2019) oraz argumentacji o rzekomej niechęci imigrantów do integrowania się ze społecznościami przyjmującymi. Warto przypomnieć, że ten popularny we współczesnych studiach migracyjnych koncept, nie zakłada jednokierunkowości zmian społecznych jak czyniło to pojęcie asymilacji¹, ale proces dwukierunkowy, to jest zmianę społeczności imigranckich, przy równoczesnej zmianie społeczeństw przyjmujących. Proces ten definiowany często jako szeroko pojęte włączanie nowych populacji do istniejących struktur społecznych.

Istnieje wiele różnych sposobów analizowania integracji imigrantów biorących pod uwagę nie tylko diagnozę określonej sytuacji, ale również kształtowanie odpowiadającej tej sytuacji polityki integracyjnej. Jedną z klasycznych koncepcji jest ta autorstwa Bosswicka i Heckmana (2006) wyróżniająca cztery podstawowe wymiary integracji: strukturalną, społeczną, kulturową i tożsamościową. *Integracja strukturalna* kojarzona jest z reguły z nabywaniem przez imigrantów praw przysługujących innym obywatelom kraju oraz dostępu do stanowisk i pozycji w głównych instytucjach państwa przyjmującego. Ważne jest w niej umiejscowienie imigrantów w strukturach społecznych i kwestie „nierówności” i „różnic”. W przypadku *integracji społecznej* (czasami nazywanej również interakcyjną) akcentuje się proces wymiany i oddziaływania społecznego. Zaawansowana integracja w wymiarze społecznym oznacza przede wszystkim posiadanie przez przedstawicieli grup imigranckich małżonków, przyjaciół i kolegów pośród członków społeczeństwa przyjmującego. *Integracja kulturowa* przejawia się z kolei przenikaniem elementów kultury autochtonów do kultury allochtonów (nider. cudzoziemców) i *vice versa*. Jest ona również łączona często z procesem akulturacji choć sama koncepcja integracji, w przeciwieństwie do koncepcji asymilacji, nie zakłada, iż jest etap niezbędny do tego, żeby stać się pełnoprawnym członkiem społeczeństwa przyjmującego. W końcu ostatnia, integracja na poziomie *tożsamościowym*, kojarzona z reguły z najbardziej zaawansowanym stopniem włączenia cudzoziemców do nowych struktur

---

¹ Choć termin „asymilacja” wciąż jest używany przez badaczy dla opisywania polityki integracyjnej niektórych państw (Brubaker 2001), to większość socjologów przestało go używać między innymi dlatego, iż nie pozwala on na rozróżnienie procesów społecznych od treści normatywnych (Rea i Tripier 2003:92).

społecznych, przejawia się w odczuwaniu przez nich silnego poczucia przynależności do nowych społeczeństw, państw, narodów (Heckmann et al. 2001).

Inną popularną koncepcją integracji jest ta zaproponowana przez Agera i Stranga (2004), którzy w oparciu o badania osób z ochroną międzynarodową w Wielkiej Brytanii wyróżnili dziesięć kluczowych dziedzin integracji i odpowiednie dla nich wskaźniki. Według nich główne wymiary, środki i wskaźniki integracji to: 1) zatrudnienie, 2) zamieszkanie, 3) edukacja, 4) zdrowie oraz połączenia społeczne, na które składają się 5) więzi wewnątrzgrupowe wynikające z przynależności etnicznej, narodowej i religijnej, 6) relacje z członkami grupy dominującej, 7) kontakty z instytucjami społeczeństwa przyjmującego. Ponadto w ich koncepcji ważną rolę odgrywają czynniki ułatwiające w postaci 8) umiejętności posługiwania się językiem kraju przyjmującego oraz wiedzy kulturowej i 9) stabilności i bezpieczeństwa, których podstawą jest 10) obywatelstwo i prawa. Na gruncie krajowym ta perspektywa została wykorzystana między innymi w badaniach osób występujących o ochronę międzynarodową w Polsce oraz beneficjentów takiej pomocy (Pachocka et al. 2020, Sobczak-Szelc et al. 2020).

Podejmowane są jednocześnie próby udoskonalania koncepcji integracji oraz szukania nowych sposobów badania i opisu procesów włączania imigrantów do nowych społeczeństw przyjmujących. Jedną z ważnych prób nowego ujęcia procesów inkorporacji cudzoziemców w nowych społeczeństwach stanowi *koncepcja zakotwiczania* pozwalająca na uchwycenie złożoności procesu adaptacji, rozumianego jako dostosowanie do nowego środowiska, jak również mechanizmu osiedlania, traktowanego jako osiągnięcie relatywnej społeczno-psychologicznej stabilności i poczucia bezpieczeństwa (Grzymała-Kazłowska 2017; Grzymała-Kazłowska, Brzozowska 2017). W przeciwieństwie do koncepcji integracji, zakotwiczanie kładzie nacisk na dynamikę życia migracyjnego, wysoką mobilność, niepewność dalszej migracji oraz znaczenie „punktów oparcia” dla migrantów, szczególnie tych, którzy przebywają w danym kraju tymczasowo, nie mając na celu osiedlenia się w nim na stałe, czyli na przykład części migrantów wysoko wykwalifikowanych oraz migrantów cyrkulacyjnych. W tym kontekście metafora kotwicy i zakotwiczania ułatwia dostrzeżenie znaczenia połączeń różnego typu – ekonomicznych, materialnych czy prawnych – w życiu migrantów w miejscu, w którym czasowo przebywają (Grzymała-Kazłowska 2020: 25).

Na gruncie krajowym badania nad procesami integracji imigrantów oraz analizy polityk integracyjnych mają stosunkowo niedługą tradycję. Jest to nade wszystko związane z tym, że dominującym ruchem migracyjnym, z którym mieliśmy do czynienia do niedawna było wychodźstwo, czyli różne typy procesów emigracyjnych, aniżeli imigracyjnych. Choć jak

trafnie zauważali Paweł Kaczmarczyk i Marek Okólski w 2008 roku, iż „powstały już w Polsce warunki dla imigracji” (2008:1), to na znaczące zwiększenie dynamiki napływu cudzoziemców do Polski następuje dopiero po 2015 roku. Jest ono związane między innymi z poprawą koniunktury gospodarczej, znaczącym spadkiem bezrobocia oraz pogorszeniem się sytuacji gospodarczej na Ukrainie po agresji rosyjskiej na kraj w 2014 roku, po tym gdy wcześniej Ukraińcy zdecydowali o bliższej integracji z Unią Europejską. Zanim Polska zaczęła doświadczać przejścia migracyjnego i z kraju emigracyjnego stawać się krajem imigracyjnych (Pędziwiatr et al. 2021: 20-24) analizy integracyjne dotyczyły nade wszystko wybranych grup cudzoziemców i skierowanych do nich programów adaptacyjnych. Takie pierwsze analizy dotyczyły nade wszystko repatriantów oraz uchodźców (Grzymała-Kazłowska i Weiner 2006) oraz wybranych grup imigrantów (np. Wietnamczyków – Halik i Nowicka 2002, Halik 2006, Indusów – Kugiel i Pędziwiatr 2014, Pędziwiatr i Kugiel 2015, Turków - Pędziwiatr 2015).

Często analizy te były przeprowadzane jedynie z wykorzystaniem jakościowych metod badawczych i w odniesieniu do cudzoziemców funkcjonujących w wąsko określonych lokalizacjach (np. w Poznaniu – Bloch i Goździak 2010). Na tym tle wyróżnia się opracowanie na temat Ukraińców i Wietnamczyków zamieszkałych w województwie mazowieckim przeprowadzone na podstawie zawartości rejestru urzędowego i reprezentatywnych badań sondażowych (Górny, Grzymała-Kazłowska, Kępińska 2007).

Prezentowane w niniejszym raporcie badanie oraz dane w nim pozyskane bazuje również na rejestrach urzędowych i dodatkowo obejmuje swym zasięgiem wylosowanych przedstawicieli wielu grup cudzoziemskich. Przeprowadzana w 2014 roku przez Brzozowskiego i Pędziwiatrac analizę stopnia integracji imigrantów w województwie małopolskim skupiała się na wybranych grupach cudzoziemców (Ukraińcach, Wietnamczykach, Ormianach oraz obywatelach MENA), posiadających długoterminowe pozwolenia pobytowe (Brzozowski i Pędziwiatr 2014). Niniejsze opracowanie koncentruje się na osobach, które stanowią większość imigrantów w regionie, czyli osobach posiadających zezwolenia na pobyt czasowy.

Jedno z wczesnych opracowań tematycznych autorstwa Iglickiej i Okólskiego (2005) dotyczyło również specyfiki podejścia do integracji w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej. Co istotne problematyka głównych kierunków działań w zakresie integracji cudzoziemców ze społeczeństwem przyjmującym zaczęła być podnoszona również w wymiarze polityk zanim nastąpił dynamiczny wzrost napływu obcokrajowców po 2015 roku. Dowodem na to jest dokument „Polityka migracyjna polski – stan obecny i postulowane działania”, który został przyjęty przez Radę Ministrów 31 lipca 2012 roku. Potrzebę jego powstania argumentowano

już wówczas „koniecznością sprostania problemom i zadaniom wynikającym zarówno z procesów emigracji jak i imigracji ...” (Polityka Migracyjna Polski 2012: 13). Już wówczas postulowano między innymi: włączenie środowisk imigranckich w proces integracji, edukację społeczeństwa w zakresie wielokulturowości i tolerancji w stosunku do migrantów; zwiększenie nacisku na edukację dzieci migrantów oraz wzmocnienie instytucji pracujących z migrantami (Ibid). Jednocześnie trwały próby skonstruowania pełniejszego modelu polskiej polityki migracyjnej (Matyja et al. 2015). W 2016 roku nowy rząd pod przywództwem Prawa i Sprawiedliwości zawiesił obowiązywanie tego dokumentu i zapowiedział prace nad nowym dokumentem strategicznym wyznaczającym główne kierunki polskiej polityki migracyjnej, a w nim najważniejsze postulaty dotyczące integracji imigrantów. Szkic dokumentu programowego który wyciekł z rządu w 2019 spotkał się szeroką krytyką nie tylko społeczeństwa obywatelskiego, ale również badaczy migracyjnych (mi.in. Jaskułowski i Matusz 2019, Pędziwiatr 2019). Nowa propozycja rządu przedstawiona w połowie 2021 gronu eksperckiemu ukazuje znaczący postęp w stosunku do opracowań z 2019 jednak wciąż brak jest jakichkolwiek działań wykonawczych.

Niniejsze opracowanie OWIM wpisuje w powyższe wysiłki badawcze dążące do opisu zaawansowania procesów integracyjnych różnych grup imigrantów w Polsce. Wykorzystuje jednocześnie pionierskie metody pozyskiwania danych² po to, by jak najbardziej precyzyjnie przeanalizować sytuację i potrzeby zróżnicowanych grup imigranckich w Krakowie. Zanim przejdziemy do analizy niezbędne jest naświetlenie metodologii badania, co następuje w kolejnej części opracowania. Następnie przedstawiamy podstawowe cechy demograficzne badanej społeczności. W dalszej części raportu analizujemy poszczególne wymiary integracji: ekonomiczny, społeczno-kulturowy i przestrzenny. Raport kończy podsumowanie wraz z proponowanymi rekomendacjami w zakresie wspierania integracji imigrantów na poziomie lokalnym i regionalnym.

---

² W 2019 były to dane typu Big Data (patrz Pędziwiatr et al. 2019).

2. Opis metodologii badania

Jak wspominaliśmy wyżej w ostatnich dekadach badania nad imigrantami w Polsce były mało rozpowszechnione i miały bardzo ograniczony zakres głównie ze względu na fakt, iż przed 2015 roku populacja cudzoziemców w naszym kraju była niewielka. Dominowały w tym czasie analizy jakościowe, oparte na danych zebranych w toku wywiadów pogłębionych lub zogniskowanych wywiadów grupowych, a także poprzez analizę mediów społecznościowych (np. Brzozowska, 2018). Badania takie były na ogół ograniczone albo do określonych grup etnicznych (głównie Ukraińców – cf. Brzozowski i Pędziwiatr 2015a; choć czasami również mniejszych grup – np. Indusów i Turków – cf. Pędziwiatr i Kugiel 2015, Pędziwiatr 2015), lub grup zawodowych (np. przedsiębiorcy, opiekuni osób starszych, cf. Kordasiewicz 2016). W przypadku badań ilościowych – głównie z uwagi na brak dostępu do miarodajnego operatu szacunkowego, na podstawie którego można by zbudować reprezentatywną dla całej populacji migrantów próbę – dominowało podejście doboru sterowanego przez respondentów (*Respondent Driven Sampling* - RDS). Badania te, których w Polsce pionierem i głównym realizatorem jest zespół Ośrodka Badań nad Migracjami UW zazwyczaj są stosowane w odniesieniu do tzw. populacji ukrytych, czyli takich u których nie jest możliwe precyzyjne określenie liczebności oraz występuje skłonność do ukrywania przynależności, a więc przykładowo osób zakażonych wirusem HIV (Gile, 2011) lub uzależnionych od narkotyków (Wenz et al., 2016). Badania realizowane za pomocą RDS bazują na zmodyfikowanej metodzie kuli śnieżnej, jednak w odróżnieniu od klasycznej jej postaci stosuje się więcej „ziarenek”, które rekrutują kolejnych respondentów, dbając o ich duże zróżnicowanie pod względem wieku, płci, wykształcenia etc. Ponadto istotnym novum jest wprowadzenie podwójnego systemu zachęt: wynagradzane jest zarówno samo wzięcie udziału w badaniach, jak i zrekrutowanie kolejnych uczestników (Górny i Jaźwińska, 2019). Metoda RDS stała się w istocie dominującym podejściem w badaniu integracji imigrantów w Polsce, ponieważ dawała możliwości generalizacji wyników na szerszą społeczność imigrantów bez dostępu do wiarygodnych rejestrów populacyjnych. Niestety, badania RDS mają również pewne ograniczenia: ich skuteczność zależy od dobrego „usieciowienia” badanych społeczności, co nie zawsze jest możliwe w przypadku populacji nowoprzybyłych imigrantów. Ponadto podwójny system zachęt może być przyczyną pojawienia się błędu pomiaru – bazuje bowiem na przekazie o celach badania przekazywanych przez „ziarenka”: w przypadku, gdy jest on nieprecyzyjny, może to negatywnie wpłynąć na gotowość do udziału w badaniu (Griffiths et al., 2017).

Pośrednim, choć dalece niedoskonałym podejściem w badaniu integracji jest metoda sondażowa realizowana przy doborze próby okazjonalnym lub będącym modyfikacją kuli śnieżnej. Przykładem takich badań była pionierska analiza integracji społeczno-ekonomicznej czterech grup etnicznych imigrantów w Małopolsce (Brzozowski i Pędziwiatr, 2014), czy analiza integracji studentów ukraińskich w Małopolsce i na Podkarpaciu (Długosz, 2018) lub w Krakowie (Brzozowski i Pędziwiatr 2015a; Mucha i Pędziwiatr 2019). Miały one na celu bardziej analizę eksploracyjną i przetestowanie pewnych narzędzi badawczych pomagających mierzyć integrację (np. etnomiernika – cf. Brzozowski i Pędziwiatr, 2015b), niż ewentualną możliwość generalizacji wyników i wnioskowania na temat całej badanej społeczności.

Kolejne podejście metodyczne w zakresie badania ilościowego integracji imigrantów w Polsce zakłada wykorzystanie rejestrów administracyjnych – w tym przede wszystkim systemu *Pobyt*, rejestrującego cudzoziemców ubiegających się o legalny status pobytowy w Polsce. Pierwszym z realizowanych projektów jest badanie ankietowe wśród migrantów realizowane przez Migracyjne Centrum Analityczne Urzędu do Spraw Cudzoziemców, finansowane z funduszu FAMI, którego wyniki zostały upublicznione w 1 kwartale 2022 roku. Drugim zastosowaniem tego podejścia jest badanie ankietowe nad imigrantami w Małopolsce, realizowane przez Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (dalej: CASPAR UEK) w ramach projektu FUME, finansowanego z programu Komisji Europejskiej Horizon 2020 (Grant ID 870649)³. Ponieważ część danych z tego badania jest wykorzystana w niniejszym raporcie, w dalszej części tego rozdziału opiszemy dokładniej metodykę badania.

Punktem wyjścia dla skonstruowania operatu szacunkowego była zinstytucjonalizowana współpraca centrum CASPAR UEK z Wydziałem Spraw Cudzoziemców Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego. W 2021 roku w ramach tej współpracy podpisano porozumienie o udostępnianiu danych przy równoczesnej ich anonimizacji na potrzeby badań naukowych. Ze względu na cel badania projektu FUME oraz strukturę pochodzenia obcokrajowców mieszkających w Małopolsce badaniu skupiono uwagę na następujących grupach: 1) cudzoziemców pochodzących z krajów europejskich (spoza UE) zamieszkałych w Krakowie, 2) cudzoziemców pochodzących spoza Europy zamieszkałych w Krakowie, 3) cudzoziemców pochodzących z krajów europejskich mieszkających w woj.

---

³ Celem projektu jest stworzenie scenariuszy migracyjnych dla Unii Europejskiej na poziomie całego konsorcjum, poszczególnych krajów członkowskich, ale także wybranych regionów i miast. W tym konkretnym przypadku celem badania ankietowego w Polsce jest zbadanie gotowości do osiedlenia się lub dalszej reemigracji wśród nowych imigrantów przebywających na terenie województwa małopolskiego.

małopolskim poza Krakowem oraz 4) cudzoziemców pochodzących spoza Europy mieszkających w woj. Małopolskim poza Krakowem. Obcokrajowcy przebywający na terytorium Małopolski w ramach mobilności europejskiej – obywatele krajów Unii Europejskiej zostali pominięci w badaniu, z uwagi na brak informacji teleadresowych.

W związku z powyższym wyborem grup objętych badaniem z pełnego rejestru systemu *Pobyt* wyselekcjonowano wyżej wymienione grupy potencjalnych respondentów. W kolejnym kroku zastosowano losowanie warstwowe w oparciu o takie cechy jak: wiek, płeć, wykształcenie oraz typ sprawy – uzyskując początkową grupę potencjalnych respondentów w liczebności 2000 osób (czterokrotność docelowej próby 500 respondentów o cechach badanej populacji). Z osobami tymi kontaktowali się urzędnicy Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w celu uzyskania zgody na udział w badaniu. W przypadku pozytywnej deklaracji obcokrajowca i zgody na udostępnienie kontaktu centrum CASPAR UEK, osoby te były włączane do próby. W ramach postępowania przetargowego wyłoniono firmę dokonującą badań terenowych. Danae sp. z o.o., która według precyzyjnych wytycznych i z przygotowanym wcześniej przez autorów narzędziem badawczym przeprowadziła badanie. Badanie było realizowane w okresie październik 2021- styczeń 2022 na próbie 507 respondentów za pomocą metod CATI (Computer Assisted Telephone Interview) i CAWI (Computer Assisted Web Interview). Z uwagi na bardzo duży odsetek zgód na udział w badaniu (sięgający 70,5% - większość „odmów” wynikała z braku możliwości kontaktu z respondentem) badanie można uznać za reprezentatywne dla populacji cudzoziemców z krajów trzecich przebywających na terenie Krakowa i Małopolski w okresie październik 2021 – styczeń 2022.

Należy przy tym dodać, że w rejestrze Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego połączonego z systemem *Pobyt* nie figurowały dane teleadresowe obywateli krajów UE – dlatego cudzoziemców z obywatelstwem unijnym nie uwzględniono w losowaniu próby. Jednak dzięki współpracy z Małopolskim Urzędem Wojewódzkim dodatkowo pozyskano odpowiedzi od 100 cudzoziemców z obywatelstwem unijnym, którzy wyrazili zgodę na udział w badaniu podczas odwiedzin i załatwiania swoich spraw pobytowych. Jednak w przypadku cudzoziemców pochodzących z krajów UE próba w oczywisty sposób nie jest reprezentatywna i na jej podstawie nie można uogólniać wyników na całą populację osób z unijnym obywatelstwem przebywających w województwie małopolskim.

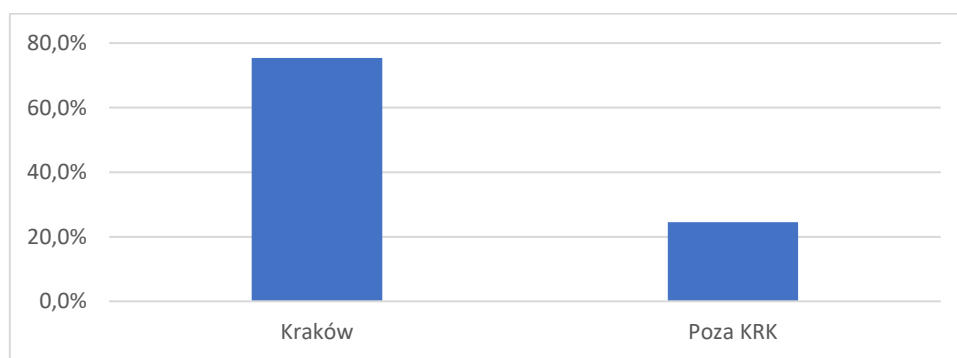
Liczący 21 pytań kwestionariusz zawierał między innymi kwestie dotyczące wieku, wykształcenia, doświadczenia migracyjnego i intencji migracyjnych. Z perspektywy niniejszego raportu najistotniejsze były pytania dotyczące sytuacji ekonomicznej imigranta, w

tym jego pracy, sytuacji finansowej, warunków mieszkaniowych, a także pytania poruszające kwestie kulturowo-tożsamościowe: znajomość polskiej kultury i języka, praktyki religijne, deklaracje dotyczące tożsamości etnicznej etc. Wreszcie istotnym komponentem – z uwagi na ciągle trwającą pandemię – był aspekt wpływu covid-19 i kolejnych lockdownów na życie migranta i jego rodziny. Kwestionariusz dostępny był w wersji polskiej, angielskiej, ukraińskiej i rosyjskiej. Kopię kwestionariusza w wersji polskojęzycznej zamieszczono w aneksie do niniejszego raportu.

3. Podstawowe charakterystyki badanych

Zdecydowana większość naszych respondentów zamieszkiwała w Krakowie (75.4%, Tabela 1), co jest też zgodne z danymi rejestrowymi wskazującymi na dominację stolicy województwa, jeśli chodzi o meldunek czy zamieszkanie imigrantów (Pędziwiatr i inni, 2021). Należy pamiętać, że nie we wszystkich przypadkach (tzn. w przypadku obywateli UE) możliwa była identyfikacja dokładnego adresu respondenta, dlatego w niniejszym raporcie podajemy dane zbiorcze dla całej próby, a więc obejmujące również grupę imigrantów zamieszkujących poza stolicą województwa.

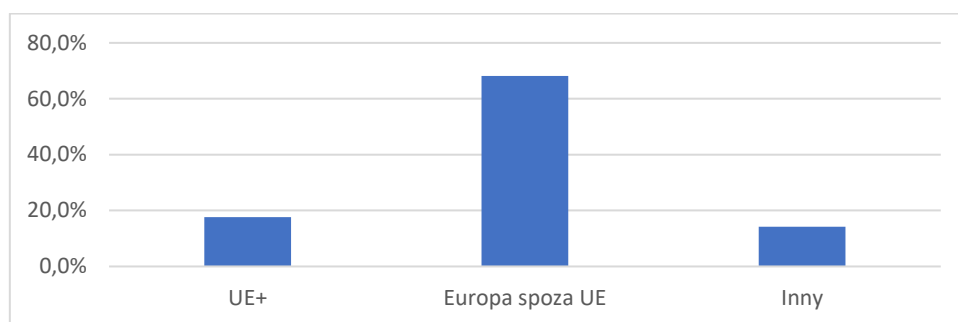
Rysunek 1. Miejsce zamieszkania respondentów w województwie małopolskim (n = 507)

Źródło: opracowanie własne.

Natomiast jeśli chodzi o region pochodzenia migrantów, to dominowały tzw. kraje trzecie, a więc z Europy spoza Unii Europejskiej (68.2%, Rysunek 2). Co szósty (17.6%) migrant pochodził z kraju członkowskiego UE lub z Wielkiej Brytanii, jednak ten udział wynikał z ważenia próby (100 osób to obywatele UE).

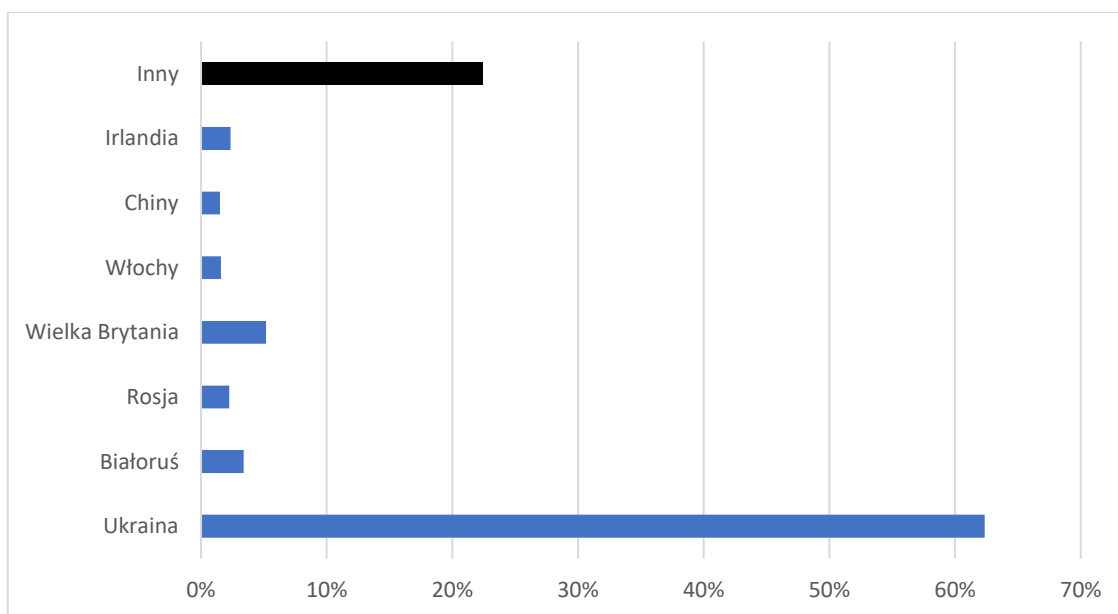
Rysunek 2. Region pochodzenia respondentów (uwaga: uwzględniono 607 respondentów, w tym 100 respondentów z UE)

Źródło: opracowanie własne.

Podobnie jak w przypadku populacji generalnej migrantów, również i w przypadku naszych respondentów zdecydowana większość (62%, Rysunek 3) pochodziła z Ukrainy. Inne, choć mniej liczne grupy respondentów pochodziły z Białorusi, Rosji, Chin, a w przypadku krajów europejskich – z Włoch, Irlandii i Wielkiej Brytanii.

Rysunek 3. Kraj pochodzenia respondentów

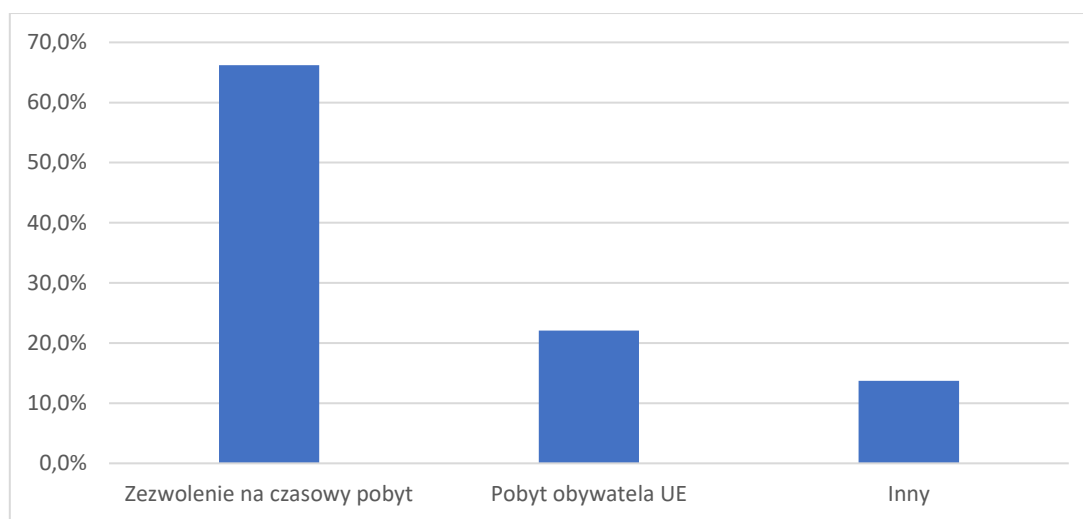

Źródło: opracowanie własne. N=607.

Status prawny respondentów był w dużej mierze pochodną ich kraju pochodzenia – z uwagi na fakt, że większość z nich pochodziła z krajów trzecich, a ponadto ich pobyt w Polsce był

stosunkowo krótki – większość z nich przebywała na terenie RP w oparciu o zezwolenie na pobyt czasowy (66.2%, Rysunek 4). Tego typu struktura cudzoziemców w oparciu od dokumenty pobytowe jest również zbliżona do obrazu, który się wyłania z najnowszej analizy rejestrowej dostępnej w raporcie OWIM pt. Imigranci w Krakowie w 2021 roku (Pędziwiatr et al. 2021)

Rysunek 4. Status prawny respondentów

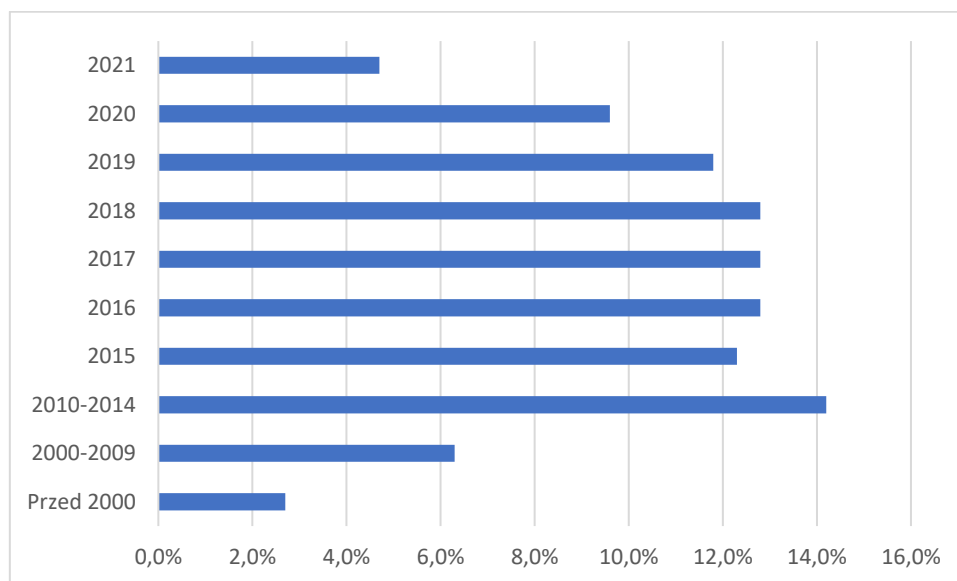

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Jest powszechną wiedzą, że imigracja na szerszą skalę do Polski zaczęła się w 2014 roku, a więc wraz z „rewolucją godności” (tzw. Euromajdanem) na Ukrainie, okupacją Krymu oraz z wojną separatystyczną w Doniecku i Ługańsku. Jeszcze w 2014 roku imigranci w Krakowie i województwie małopolskim stanowili bardzo skromną liczebnie społeczność, zaś w całej Polsce populacja cudzoziemska wynosiła poniżej 0.5 pkt procentowego (Brzozowski i Pędziwiatr, 2014). Już w 2020 roku w badaniu eksploracyjnym GUS sama populacja Ukraińców w Polsce była szacowana na ok 1.3 mln osób (GUS 2020).

W przypadku naszych badań wyniki potwierdzają ogólnopolskie trendy i dane pochodzące z danych rejestrowych: do 2014 włącznie przyjechało do Polski zaledwie 23.2% respondentów, a więc ponad $\frac{3}{4}$ przyjechała do naszego kraju dopiero w ośmiu ostatnich latach (Rysunek 5). Warto o tym pamiętać, biorąc pod uwagę ocenę stanu ich integracji społeczno-ekonomicznej i podkreślić, że masowa imigracja zarówno w Polsce, jak i naszym województwie to zjawisko nadal nowe, a tym samym wielu cudzoziemców dopiero oswaja się z naszym krajem i adaptuje się do jego warunków.

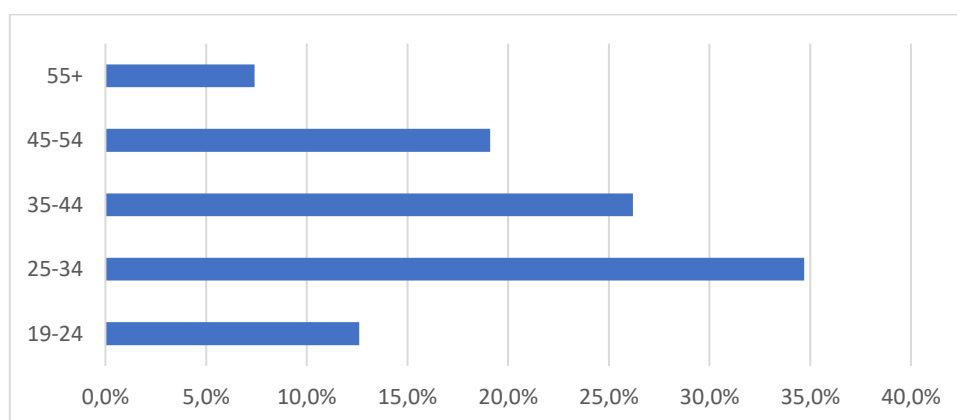
Rysunek 5. Rok osiedlenia się w Polsce

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Nasi respondenci to także ludzie w przeważającej większości młodzi. Blisko połowa z nich (dokładnie 47.3%) nie przekroczyła 35 roku życia, zaś blisko $\frac{3}{4}$ respondentów była poniżej 45 roku życia (Rysunek 6). Niewątpliwie jest to korzystne z punktu widzenia starzejących się krajowych zasobów pracowników, ale należy również wziąć pod uwagę fakt, że tak młode osoby są jeszcze stosunkowo mobilne i wcale nie jest przesądzone, czy na stałe pozostaną w naszym kraju. Dlatego też w kolejnych rozdziałach będziemy analizować, jakie są plany migrantów, jeśli chodzi o dalszy pobyt w Polsce lub też ewentualne deklaracje re-emigracyjne.

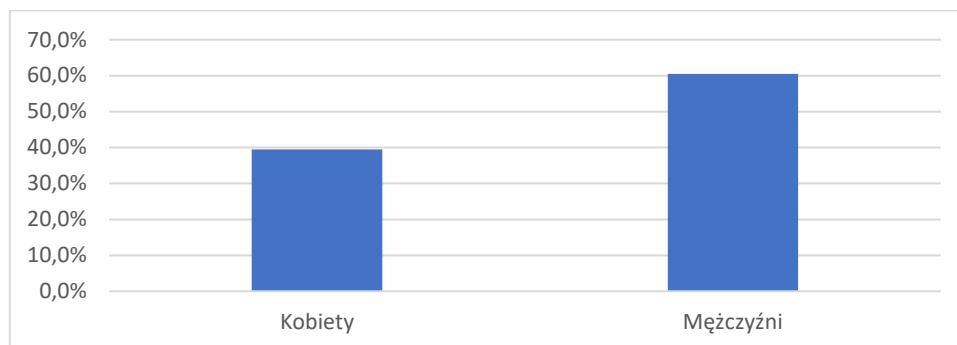
Rysunek 6. Struktura wieku respondentów

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Podobnie jak w przypadku populacji generalnej cudzoziemców w województwie małopolskim, również i w naszej próbie dominowali mężczyźni, stanowiąc 60.5% respondentów (Rysunek 7).

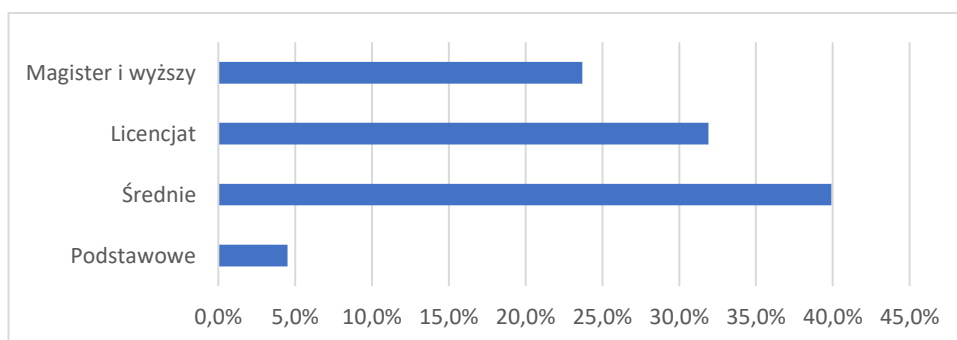
Rysunek 7. Płeć respondentów

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

W strukturze badanych imigrantów wyraźnie dominują osoby z dużymi zasobami kapitału ludzkiego, a więc dysponujące wyższym wykształceniem – zarówno na poziomie licencjackim (31.9%), jak i magisterskim lub wyższym (23.7%, Rysunek 8), co potwierdza informacje pochodzące z rejestrów publicznych. Świadczy to o tym, że imigranci w województwie małopolskim i Krakowie są pozytywnie wyselekcjonowani, jeśli chodzi o wykształcenie, a to z kolei pozytywnie przekłada się na ich sytuację zawodową i perspektywy społeczno-ekonomicznej integracji.

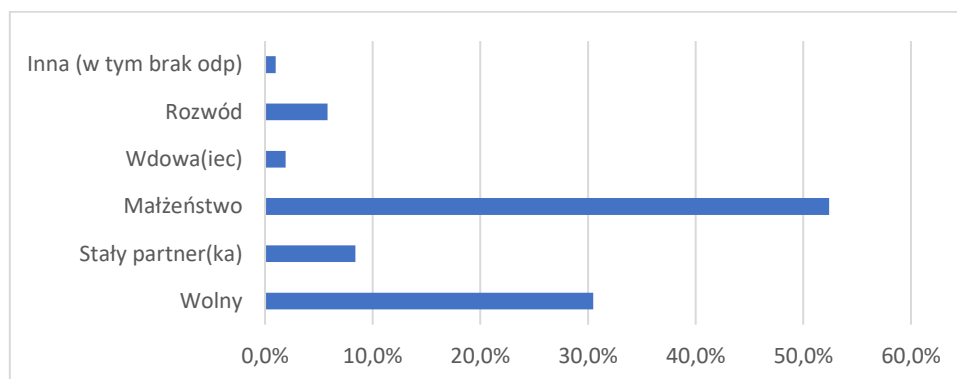
Rysunek 8. Wykształcenie respondentów

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Warto przy tym dodać, że aż 20% respondentów zdobyło w Polsce wykształcenie wyższe, jednak większość (75.8%) nie kontynuowała u nas nauki.

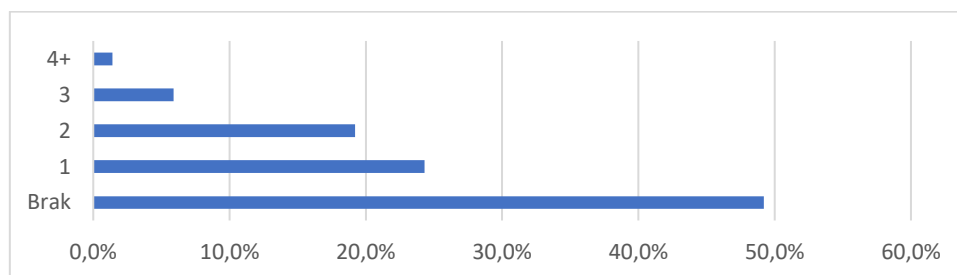
Rysunek 9. Stan cywilny respondentów

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Biorąc pod uwagę stosunkowo młody wiek respondentów, stosunkowo zaskakujący jest tak wysoki odsetek osób zamężnych (52.4%, Rysunek 9). Jednak nie dziwi stosunkowo niska liczba dzieci – 49.2% migrantów nie posiada ich wcale (Rysunek 10), co należy przede wszystkim tłumaczyć młodym wiekiem znacznej części badanych.

Rysunek 10. Liczba dzieci respondentów

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Co ciekawe, wśród respondentów posiadających dzieci większość również przebywa w Polsce (56.4% w przypadku pierwszego dziecka – Tabela 1), co świadczy o stosunkowo zaawansowanym procesie łączenia rodzin lub o decyzji zakładania rodziny w naszym kraju.

Tabela 1. Miejsce pobytu dzieci respondentów

Dziecko	Dzieci przebywają w:		
	pierwsze	drugie	trzecie
Polsce	56.4%	49.0%	61.8%
Ukrainie	29.5%	32.1%	20.0%
Innym kraju	14.1%	18.9%	18.2%

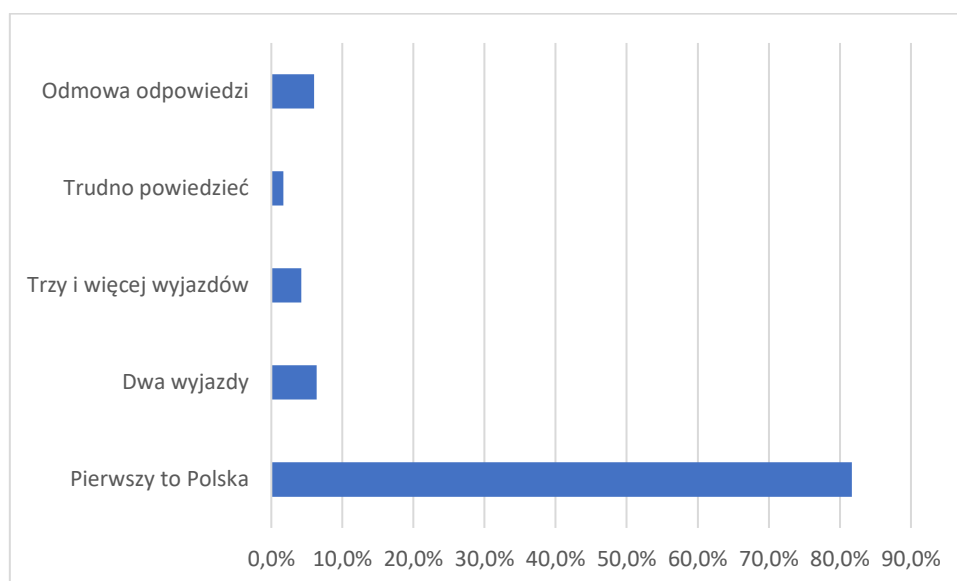
Źródło: opracowanie własne. N = 607.

4. Historia migracyjna i plany dotyczące pobytu w Polsce

Kluczowa dla zrozumienia procesu integracji migrantów była analiza ich wcześniejszych doświadczeń z mobilnością międzynarodową. W przypadku zdecydowanej większości respondentów (81.7%), to obecny pobyt w Polsce jest pierwszym i jedynym doświadczeniem migracyjnym (Rysunek 11).

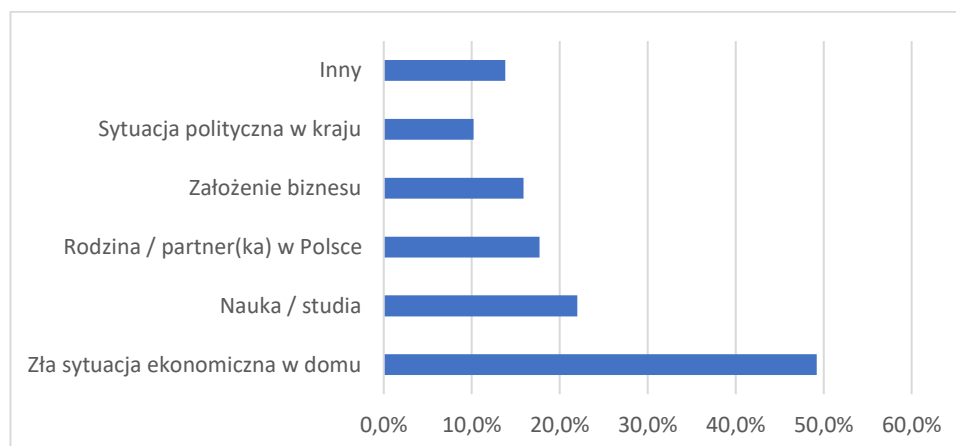
Rysunek 11. Liczba wyjazdów migracyjnych (min. 3 miesięcznych)

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Jeśli chodzi o motywy przyjazdu do Polski, to blisko połowa respondentów wskazywała na złą sytuację ekonomiczną w kraju pochodzenia. Nieco ponad co piąty respondent (22%) przyjechał w celach edukacyjnych. Istotną determinantą było też połączenie się z rodziną lub partnerem czy partnerką już zamieszkującymi w naszym kraju (17.7%). Co ciekawe, aż 15.9% respondentów wskazywało jako jeden z motywów przyjazdu chęć założenia biznesu (Rysunek 12). Jak zobaczymy w kolejnej sekcji poświęconej m.in. aktywności ekonomicznej, dla wielu z nich ten cel pozostaje niezrealizowany.

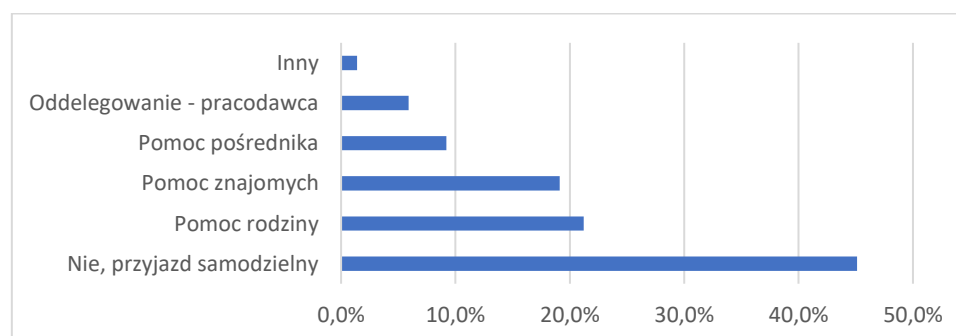
Rysunek 12. Motywy przyjazdu do Polski

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Blisko połowa respondentów przyjechała do Polski samodzielnie, bez żadnej pomocy (49.2%, Rysunek 13). Jednak znaczna grupa mogła w tym aspekcie liczyć na wsparcie członków własnej rodziny już przebywającej w naszym kraju (21.2%), lub też znajomych (19.1%), co świadczy o dużej roli sieci migracyjnych w organizacji współczesnej migracji do naszego kraju (szczególnie z krajów Europy Wschodniej). Może dziwić stosunkowo niska popularność pośredników formalnych i nieformalnych (9.2%). Warto też wspomnieć o dużej roli transferów wewnątrz korporacyjnych, szczególnie popularnych w sektorze usług dla biznesu – 5.9% respondentów było delegowanych do Polski przez swojego pracodawcę.

Rysunek 13. Pomoc przy organizacji przyjazdu

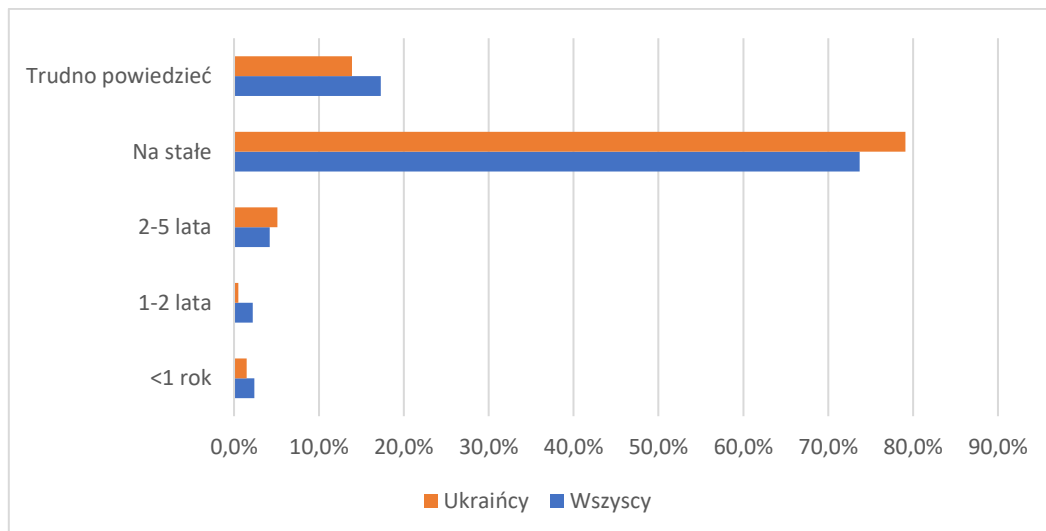

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Niewątpliwie bardzo ciekawą kwestią, również w kontekście wyzwań demograficznych Krakowa i szerzej województwa małopolskiego, są deklaracje respondentów dotyczące osiedlenia w naszym kraju lub też dalszej re-emigracji. W tym aspekcie nasze badania

przynoszą bardzo optymistyczne wyniki: blisko $\frac{3}{4}$ migrantów (73.7% - Rysunek 14) deklaruje, że chce w Polsce pozostać na stałe. Odsetek ten był jeszcze wyższy wśród obywateli Ukrainy, którzy stanowili najliczniejszą grupę cudzoziemców: w tym przypadku 79.1% z nich planowała stały pobyt w naszym kraju. Oczywiście, w przypadku badań migracyjnych wiemy doskonale, że deklaracje dotyczące migracji nie zawsze pokrywają się z ich realizacjami (Brzozowski i Coniglio, 2021), jednak tak wysoki wskaźnik gotowości do pozostania należy potraktować jako dość wiarygodny. Oznacza to, że w przeważającej większości zbiorowość najnowszych migrantów w Polsce nie jest efemerydą, zjawiskiem tymczasowym – ci ludzie najprawdopodobniej staną się trwałą częścią polskiego, małopolskiego i krakowskiego społeczeństwa.

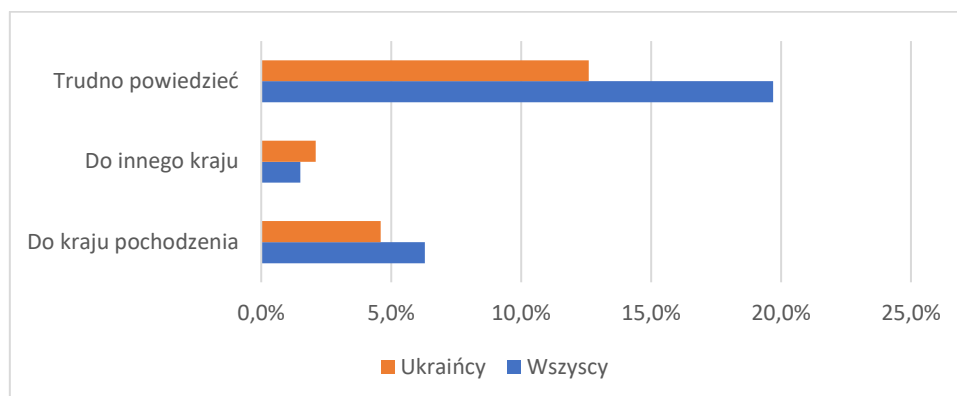
Rysunek 14. Deklaracje dotyczące długości planowanego pobytu w Polsce

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Spośród mniejszej grupy respondentów, którzy rozważali re-emigrację (Rysunek 15), największą grupę stanowiły osoby, które planowały powrót do własnej ojczyzny (6.3%). Co ciekawe, odsetek Ukraińców wskazujących na plany powrotu był niższy niż dla ogółu migrantów (4.6%). Należy jednak podkreślić, że badania były prowadzone przed zaostrzeniem się konfliktu na granicy rosyjsko-ukraińskiej. Warto także dodać, że raptem 2.8% respondentów wskazała że pandemia covid-19 wpłynęła na ich decyzję co do długości pobytu w Polsce (zarówno jego przedłużenia, jak i skrócenia).

Rysunek 15. Odpowiedź na pytanie: czy rozważasz dalszą migrację?

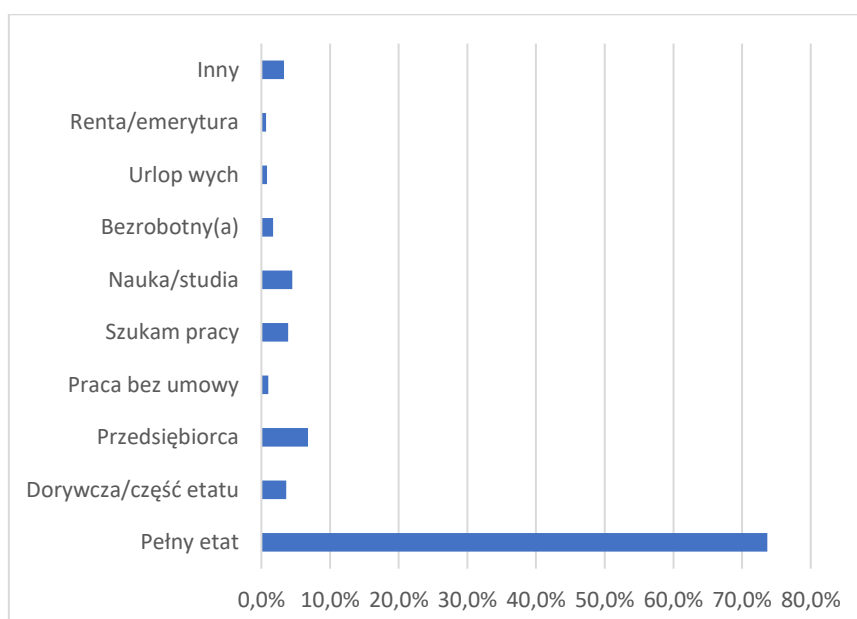

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

5. Integracja ekonomiczna

Przeprowadzone badania obejmowały szerokie spektrum zagadnień związanych z adaptacją imigrantów w sferze społecznej, ekonomicznej, ale i kulturowej. Spośród wielu mierników integracji najczęściej przywoływanym jest sytuacja zawodowa imigrantów – przyjęło się uważać, że najbardziej pożądaną jest, gdy są oni zatrudnieni, a najlepiej na pełny etat (Brzozowski i Pędziwiatr, 2014).

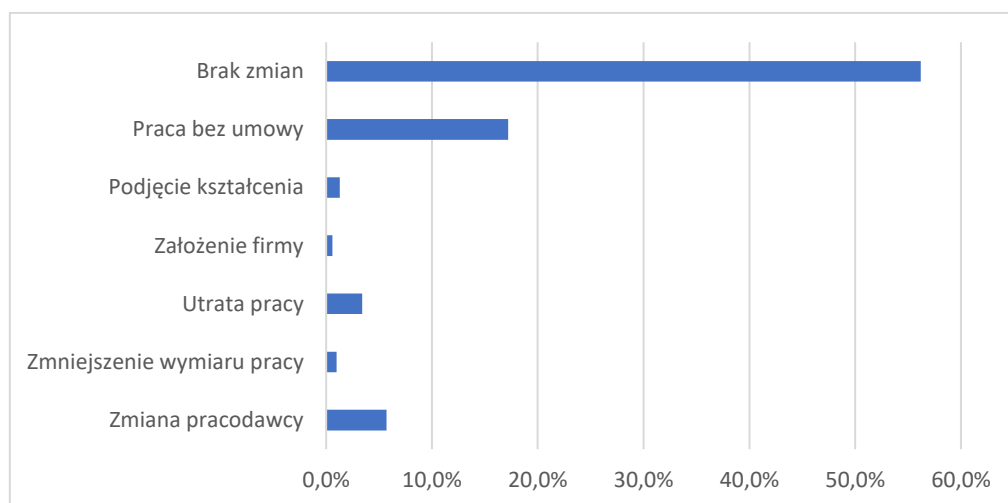
Rysunek 16. Obecna sytuacja zawodowa respondentów

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

W przypadku imigrantów z Krakowa i Małopolski blisko $\frac{3}{4}$ miała pracę na pełny etat, a dalsze 6.8% prowadziło własną działalność gospodarczą, co jest wynikiem bardzo dobrym. Zaledwie 5.6% imigrantów szukała pracy lub miała status bezrobotnego (Rysunek 16). Co ciekawe, zdecydowana większość imigrantów (56.2%) twierdziła, że pandemia Covid-19 nie wpłynęła na ich sytuację zawodową. Jednak znacząca grupa (17.2%) wskazywała, że w okresie pandemii przynajmniej część pracy wykonywała nielegalnie, a więc bez umowy.

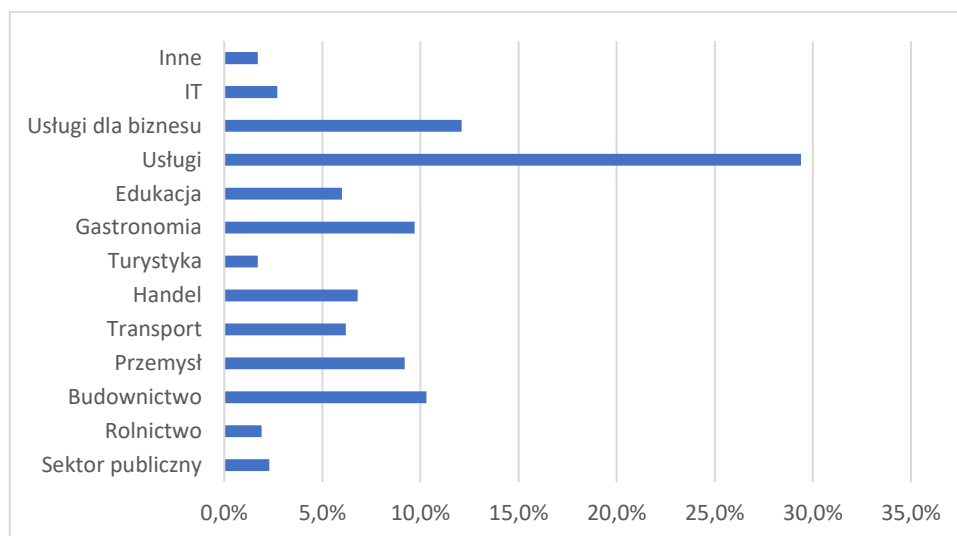
Rysunek 17. Wpływ pandemii covid-19 na sytuację zawodową respondenta

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Spośród branż, w których byli zatrudnieni nasi respondenci dominowały usługi. Ważną rolę odgrywało również budownictwo, przemysł, gastronomia i usługi dla biznesu (Rysunek 18).

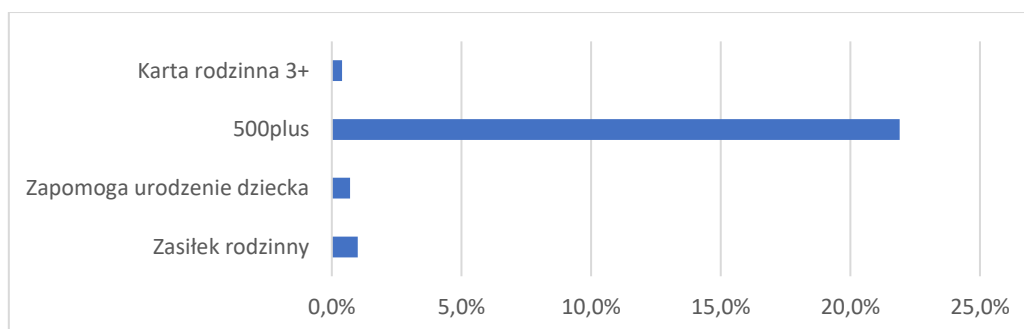
Rysunek 18. Branża respondentów (praca lub prowadzenie firmy)

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Jak już wspomniano wcześniej, większość respondentów z naszego badania, to ludzie młodzi i bez dzieci, dlatego rzadko korzystają oni ze świadczeń społecznych. Niemniej ponad 1/5 (21.9%) korzystała ze świadczenia 500 plus z tytułu wychowywania dziecka.

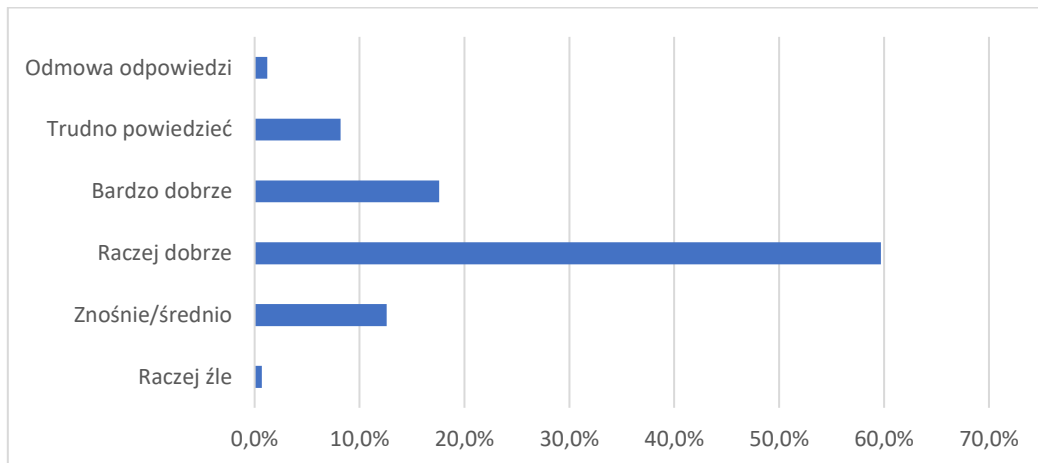
Rysunek 19. Korzystanie ze świadczeń przez respondentów

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Niezwykle optymistyczny jest obraz, jeśli chodzi o samoocenę własnej sytuacji materialnej (Rysunek 20). Żaden z respondentów nie ocenił jej jako bardzo złej, zaś 59.7% twierdziło, że jest ona raczej dobra, a 17.6% - bardzo dobra.

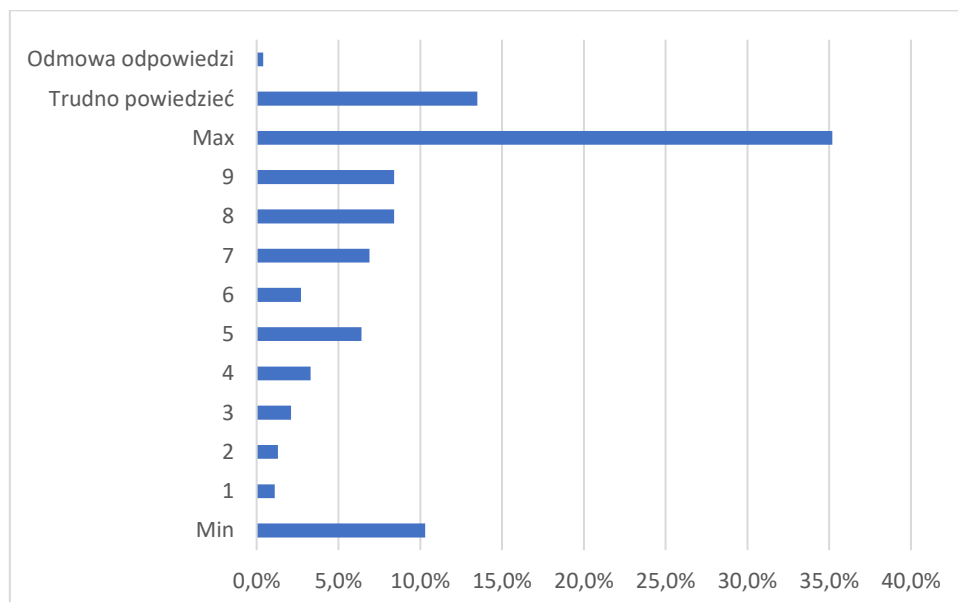
Rysunek 20. Ocena obecnej sytuacji materialnej

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Równie pozytywnie wypadła samoocena respondentów w zakresie dopasowania kwalifikacji do wykonywanej pracy (Rysunek 21). Ponad 1/3 (35.2%) oceniała ją jako maksymalnie dopasowaną, zaś łącznie 61.6% - powyżej średniej. Jest to zaskakujące, ponieważ w literaturze migracyjnej to właśnie cudzoziemcy są opisywani jako grupa szczególnie zagrożona pracą poniżej kwalifikacji.

Rysunek 21. Ocena obecnej sytuacji materialnej

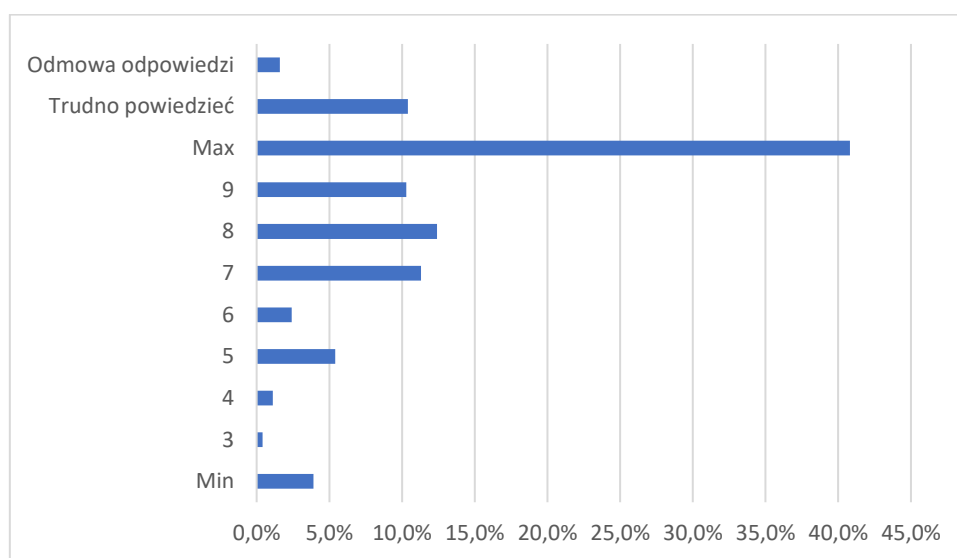

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Ten optymistyczny obraz uzupełnia samoocena, jeśli chodzi o satysfakcję z wykonywanej pracy – 40.8% respondentów oceniała ją jako maksymalną, zaś 77.2% - powyżej średniej

(Rysunek 22). Jest to oczywiście bardzo dobry wynik, świadczący o tym, że cudzoziemcy przebywający w Krakowie i województwie małopolskim w zdecydowanej większości wykonują pracę zgodną ze swoimi kwalifikacjami, która dodatkowo jeszcze sprawia im przyjemność i satysfakcję.

Rysunek 22. Satysfakcja z wykonywanej pracy

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

6. Integracja społeczno-kulturowa

Kolejnym istotnym wymiarem integracji imigrantów ze społeczeństwem przyjmującym jest wymiar społeczno-kulturowy. Na integrację imigrantów w tym wymiarze ma wpływ szereg cech związanych często nie tyle z procesem migracyjnym czy warunkami ich przyjęcia w nowym kraju i społeczeństwie, co z sytuacją przedmigracyjną. Pośród istotnych zmiennych determinujących zakres tej integracji znajdziemy między innymi wiek, płeć, stan cywilny, poziom wykształcenia, zakres praktyk religijnych oraz stopień utrzymywania kontaktów ze społeczeństwem przyjmującym i wysyłającym. Poniżej prezentujemy pokrótce wybrane wyniki badania dotyczące tego wymiaru zaczynając od elementów kulturowych, a następnie społecznych.

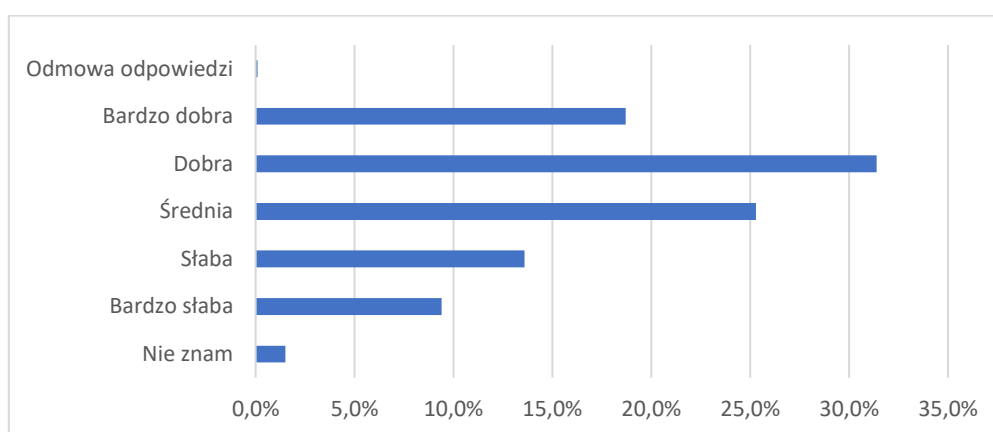
Jednym z kluczowych elementów migranckiego ekwipunku, który zawsze jest zabierany w podróż to bagaż kulturowy, na który składają się wszelkie wyuczone zasoby wiedzy, wierzeń, sztuki, moralności, prawa i zwyczajów (Marshall, 2005). Jego wielkość zależy od cech osobistych każdego z migrantów, a przede wszystkim od ich kapitału

kulturowego rozumianego jako „trwałe dyspozycje umysłu i ciała; indywidualna ‘kultura’ lub ‘ogłada’ zasymilowana lub nabyta w długim okresie” (ucieleśniony kapitał kulturowy - Bourdieu 1986: 243-245), i jako ‘kwalifikacje edukacyjne’ (instytucjonalny kapitał kulturowy – Bourdieu 1986: 248). Jak zostało to wspomniane wcześniej, badana zbiorowość imigrancka, jako społeczność ponad przeciętnie dobrze wyedukowana, dysponowała znacznymi zasobami instytucjonalnego kapitału kulturowego (patrz: opis wykształcenia badanej grupy). Oprócz tych zasobów w badaniu zwrócono szczególną uwagę na takie elementy kultury jak: znajomość języków (polskiego i angielskiego), chęć uczenia się języka polskiego i praktykę religijną.

Jeśli chodzi o znajomość języka polskiego to łącznie ponad trzy czwarte osób określiła ją jako średnia, dobra lub bardzo dobra co jest niezwykle dobrym prognostykiem dla integracji również w innych wymiarach. Jednocześnie jedynie co piąty cudzoziemiec objęty naszym badaniem odpowiadał, że zna język polski słabo albo bardzo słabo. Takich osób było więcej wśród obywateli krajów UE, niż wśród imigrantów z Ukrainy czy Białorusi. Z pewnością na te odpowiedzi miała wpływ bliskość kulturowa i elementy podobieństwa językowego.

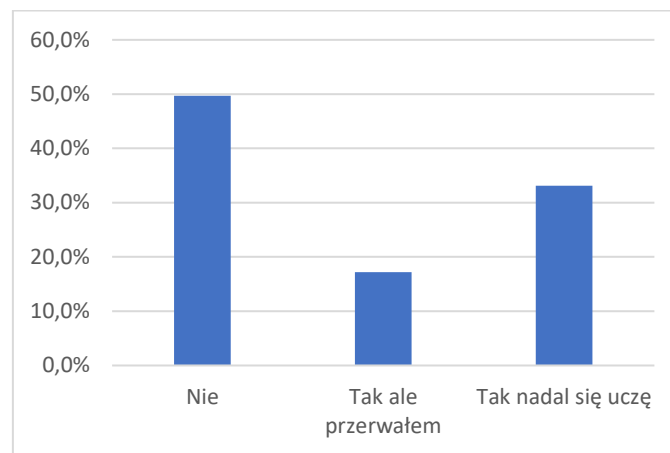
Rysunek 23. Samoocena znajomości języka polskiego

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Prawdopodobnie z wyżej wymienionych powodów, czyli rozumienia i sprawnego posługiwania się językiem polskim, prawie połowa badanych odpowiedziała, że nie jest zainteresowana uczeniem się języka. Jednocześnie co trzeci nasz respondent w momencie przeprowadzania badania pod koniec 2021 uczył się języka polskiego, a 17% uczyło się w przeszłości ale przerwało ten proces. (patrz rysunek 24).

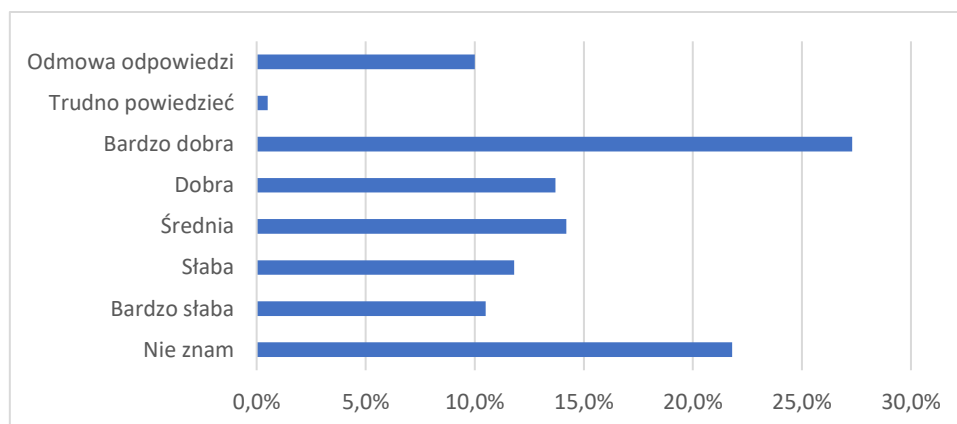
Rysunek 24. Skłonność do nauki języka polskiego

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Pytaliśmy respondentów również o samoocenę stopnia znajomości języka angielskiego jako między innymi zasobu kulturowego mogącego odgrywać ważną rolę w decyzji o dalszej migracji do innych krajów Unii Europejskiej i świata. Prawie połowa badanych opowiedziała że nie zna angielskiego albo zna go słabo. Jednocześnie co dziesiąty badanych nie odmówił odpowiedzi na to pytanie. Łącznie 40% badanych wyznało ankieterom, że dobrze lub bardzo dobrze zna język angielski (rysunek 25). Innymi słowy znaczna część imigrantów w Polsce posiada odpowiednie przygotowanie kulturowe do dalszej migracji co w korelacji z średnim wiekiem cudzoziemców w Krakowi i Małopolsce oznacza, że potencjał ten będzie małał jeszcze przez wiele lat.

Rysunek 25. Samoocena znajomości języka angielskiego

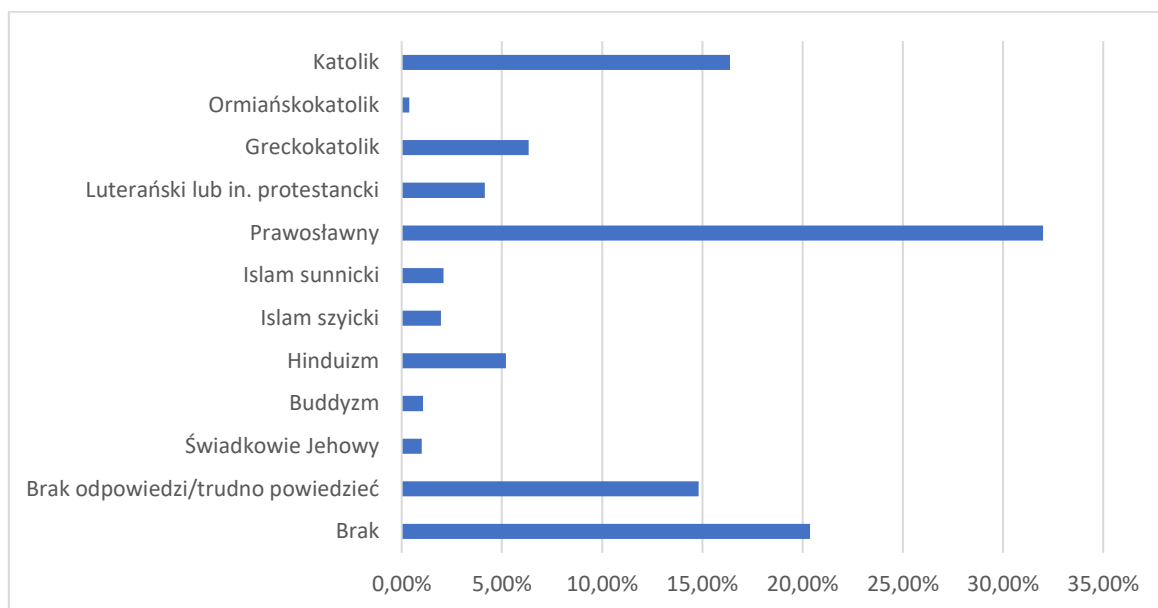

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Migranci w naszym mieście oraz szerzej w województwie małopolskim w bardzo istotny sposób przyczyniają się do wzrostu lokalnego zróżnicowania religijnego. Ukazywaliśmy się to już w badaniu z 2014 (patrz Brzozowski i Pędziwiatr 2014: 2011-2014). W odrębnym opracowaniu OWIM analizowaliśmy także w jaki sposób społeczności religijne w mieście reagują na napływ migrantów do miasta (Pędziwiatr, Trzeszczyńska, Wiktor-Mach 2020). Podczas omawianego badania ankietowego również pytaliśmy naszych respondentów o przynależność religijną. Chcieliśmy móc precyzyjnie zarysować strukturę religijną naszej próby oraz wskazać na te społeczności religijne, które potencjalnie najprężniej będą się rozwijać w najbliższych latach.

Zgodnie z przewidywaniami najliczniejsza grupa cudzoziemców wskazała na przynależność do kościoła prawosławnego. Co trzeci badany uczęszczał do cerkwi prawosławnej. Co piąty badany natomiast zadeklarował brak przynależności do jakiegokolwiek kościoła bądź związku wyznaniowego, co ukazuje znaczny zakres sekularyzacji imigrantów. Ponadto warto wskazać na to, że prawie 15% osób nie udzieliło odpowiedzi na to pytania co może być również powiązane z ambiwalentnym stosunkiem do religii. Drugim najbardziej popularnym kościołem wśród naszych respondentów okazał się katolicyzm, do którego przynależność zadeklarowało 16% badanych. Trochę ponad 6% badanych zadeklarowało się przynależność do Kościoła Greckokatolickiego, a inne mniej popularne wśród naszych badanych związki wyznaniowe gromadziły wyznawców hinduizmu (5% badanych), protestantyzmu (4%), islamu (sunnickiego i szyickiego – po 2% każdego), buddyzmu i członków Świadków Jehowy (po 1% każdy).

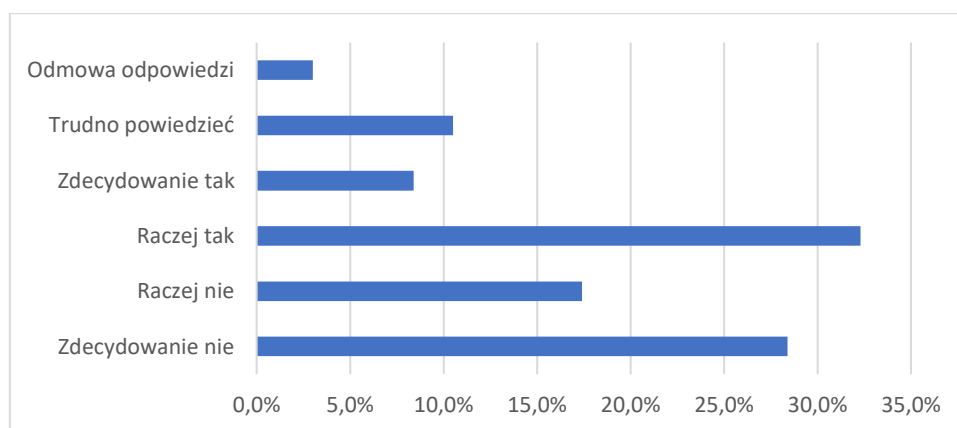
Rysunek 26. Struktura religijna respondentów

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Pomimo relatywnie młodego wieku imigrantów w Krakowie i województwie małopolskim dla ponad 40% ankietowanych religia była ważna lub raczej ważną sprawą. Jednocześnie dla 28% była sprawą zdecydowanie nie istotną, a dla kolejnych 17% raczej nie istotną. Innymi słowy dla minimalnie liczniejszej grupy migrantów religia była mało istotnym elementem życia codziennego anizeli czymś ważnym.

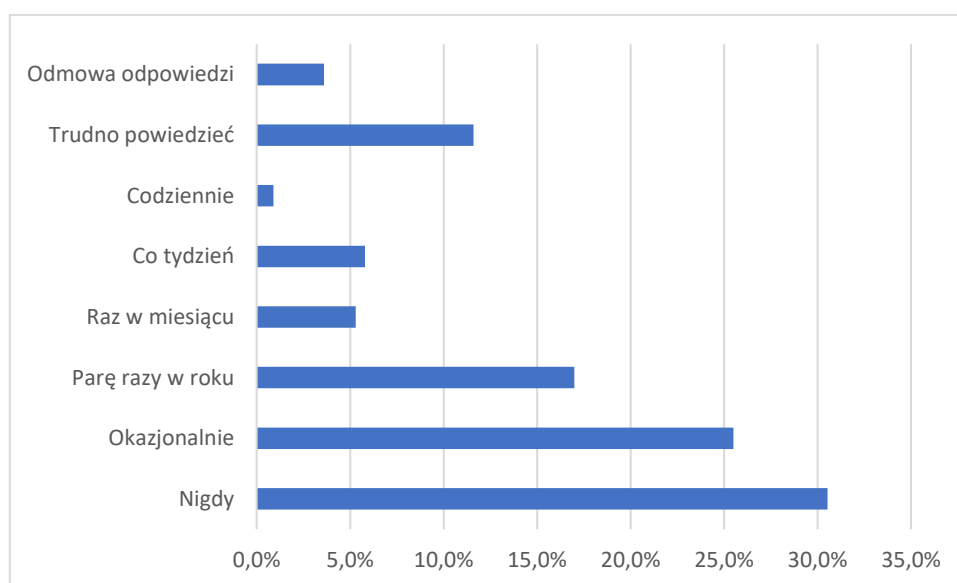
Rysunek 27. Odpowiedź na pytanie: religia jest istotnym elementem mojego życia

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Powyższe wyniki potwierdzają odpowiedzi na pytanie o rytualny wymiar religijności, czyli o częstotliwość udziału w nabożeństwach religijnych. Najliczniejsza – ponad 30% grupa respondentów – nigdy nie uczestniczy w takich nabożeństwach, a co czwarta osoba robi to tylko okazjonalnie. Bardziej regularnie w nabożeństwach religijnych uczestniczy ok 23% badanych. Jedynie niespełna 6% respondentów uczestniczyło w nabożeństwach cotygodniowo. Jak pokazaliśmy w raporcie religijnym OWIM część Ukraińców mieszkających w Krakowie nie odnajduje się na nabożeństwach w cerkwi prawosławnej i woli uczestniczyć w tych, które odbywają się w cerkwi grecko-katolickiej (Pędziwiatr, Trzeszczyńska, Wiktor-Mach 2020).

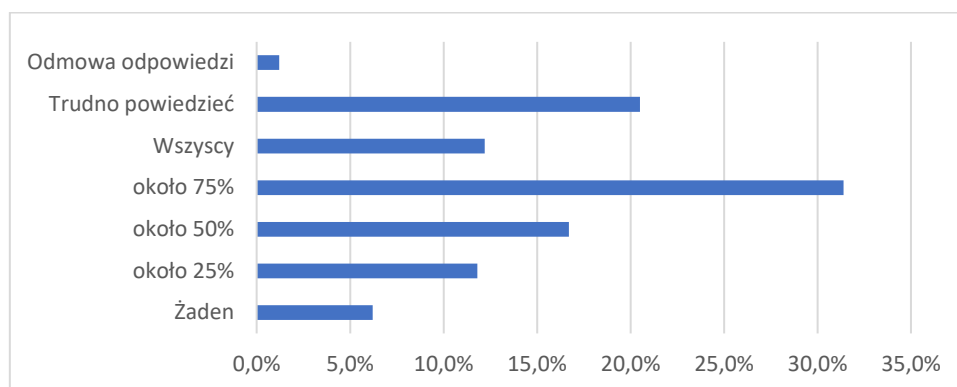
Rysunek 28. Częstotliwość udziału w nabożeństwach religijnych

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Stopień integracji społecznej cudzoziemców w Krakowie i województwie małopolskim badaliśmy między innymi pytając o to jak wielu najbliższych przyjaciół i znajomych naszych respondentów urodziło się poza granicami kraju. Badanie pokazało, że co trzeci respondent miał około trzech czwartych znajomych cudzoziemców. Drugą najbardziej popularną odpowiedzią na to pytanie było wskazanie, że połowa znajomych badanych imigrantów to cudzoziemcy, a połowa Polacy. Jednocześnie prawie 12% respondentów wskazało, że ma wśród swoich znajomych i przyjaciół około 25% cudzoziemców, a 6% naszych badanych wyznało, że ma tylko polskich znajomych. Jedynie trochę ponad 12% respondentów nie posiadało Polaków wśród znajomych co ukazuje znaczną integrację społeczną imigrantów w Krakowie i szerzej w województwie.

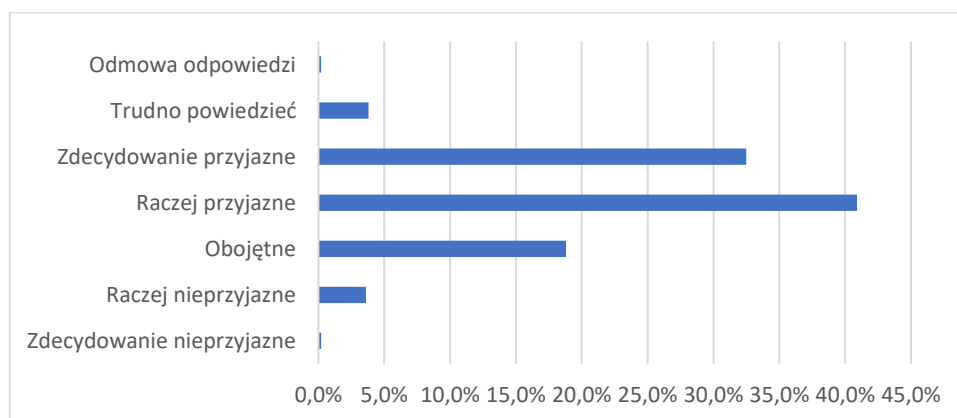
Rysunek 29. Odsetek cudzoziemców wśród znajomych

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Potwierdzają to również odpowiedzi dotyczące postrzegania otoczenia społecznego przez imigrantów. Ponad 40% badanych wyznało, nastawienie społeczeństwa przyjmującego wobec cudzoziemców jest raczej przyjazne, a 32% że „zdecydowanie przyjazne”. Innymi słowy prawie trzy czwarte imigrantów postrzegają polskie społeczeństwo jako przyjaźnie nastawione wobec obcokrajowców. Nie całe 4% badanych uznało stosunek społeczeństwa polskiego do cudzoziemców jako raczej nieprzyjazny, a odpowiedź „zdecydowanie nieprzyjazna” w określeniu tego nastawienia była całkowicie marginalna (0,2%). Innymi słowy pokazuje to, iż badani cudzoziemcy czują się w Krakowie i województwie małopolskim jako mile widziani.

Rysunek 30. Ocena nastawienia społeczeństwa polskiego wobec cudzoziemców

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Imigranci, jeśli w ogóle doświadczają nierównego traktowania, to ma to miejsce najczęściej w sytuacji szukania-wynajmu mieszkania lub w kontekście wykonywanej pracy. W tym pierwszym przypadku 3,7% respondentów powiedziało, że ma to miejsce często lub bardzo często a 3,4% że rzadko. W przypadku wykonywania pracy jedynie 2,7% respondentów

powiedziało, że styka się z tym często lub bardzo często a niespełna 5%, że rzadko. Kontekstem, w którym rzadziej nasi respondenci stykali się z przejawami dyskryminacji było środowisko szkoły bądź uczelni wyższej. W tym przypadku jedynie około 1,5% stykało się nierównym traktowaniem często bądź jedynie sporadycznie. Jednocześnie 4,5% badanych wyznała, że często, a prawie 2,5% że rzadko stykało się z dyskryminacją w innych sytuacjach życiowych. Te wyniki dobrze korelują z również z postrzeganiem społeczeństwa polskiego jako generalnie pozytywnie nastawionego do cudzoziemców i są dobrym prognostykiem dla możliwości efektywnego i w miarę bezkonfliktowego budowania coraz bardziej zróżnicowanego etnicznie i religijnie społeczeństwa w przyszłości.

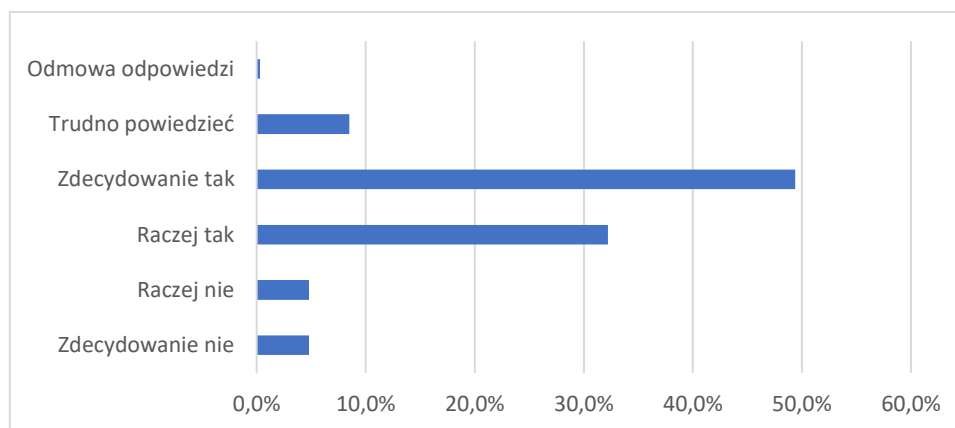
Tabela 2. Doświadczenie dyskryminacji

Miejsce	Często lub bardzo często	Rzadko
W pracy	2.7%	4.9%
Przy szukaniu mieszkania	3.7%	3.4%
W szkole/uczelni	1.7%	1.6%
Inna sytuacja	4.5%	2.4%

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Co bardzo ważne ośmiu na dziesięciu badanych cudzoziemców postrzegało Polskę jako swój dom. Ukazuje to bardzo wysoki stan integracji na wielu poziomach: od analizowanego na wstępie poziomu ekonomicznego przez kulturowy i społeczny, aż do tożsamościowego – ukazywanego w literaturze migracyjnej (Heckmann i inni 2001) często jako najtrudniejszy i najbardziej złożony.

Rysunek 31. Odpowiedź na pytanie: czy postrzegam Polskę jako swój dom?

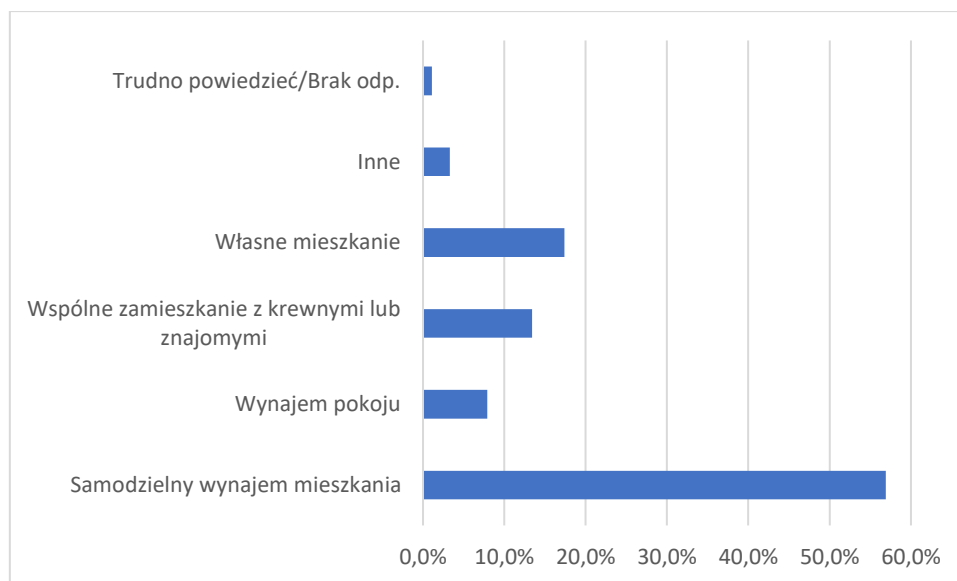

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

7. Integracja przestrzenna

Kolejnym ważnym obszarem integracji jest obszar związany z mieszkalnictwem obcokrajowców w województwie małopolskim. Forma zamieszkania ma duży wpływ na jakość życia i perspektywy integracji imigrantów. Przeprowadzone badanie wskazuje, że większość respondentów - prawie 57% - wynajmowało samodzielnie mieszkanie. Zakup mieszkania, który wskazuje na długookresowe plany życiowe związane z województwem małopolskim oraz lepszą sytuacją ekonomiczną imigranta, deklarowało 17,4% respondentów. Stosunkowo niewielu cudzoziemców wybiera formy współzamieszkiwania z innymi, niebędącymi najbliższą rodziną osobami. Tylko około jeden na pięciu osób deklarowało taki sposób mieszkania (21,3%). W tym 13,4% zamieszkiwało wspólnie z krewnymi lub znajomymi, a około 8% wynajmowało pokój.

Rysunek 32. Forma zamieszkania respondentów

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

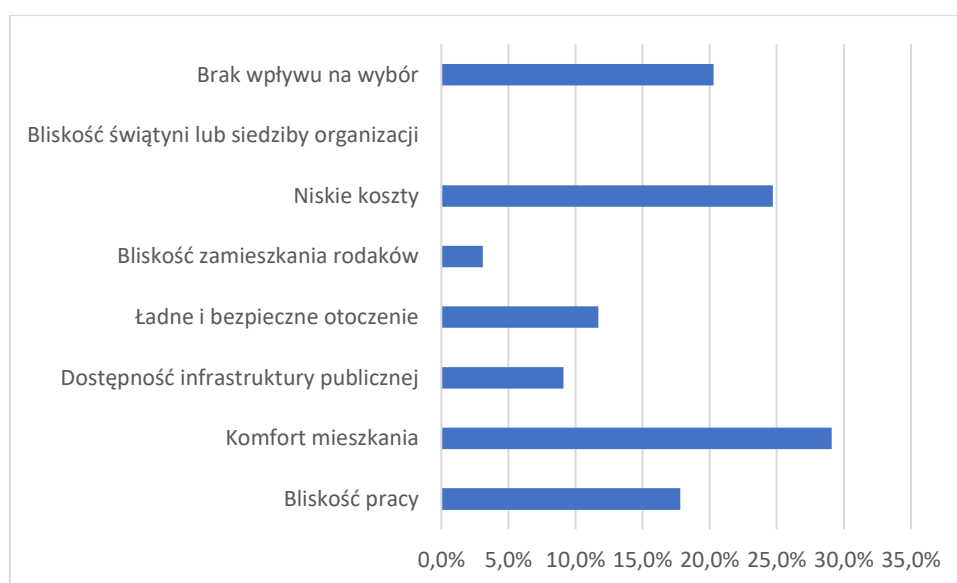
Większość cudzoziemców przebywających na terenie województwa zwracała wybierając miejsce pobytu kierowało się zapewnieniem sobie dobrych warunków życiowych. Dla prawie 30% respondentów komfort życia stanowił istotne kryterium wyboru miejsca. Prawie 12% wskazywało na ładne i bezpieczne otoczenie, 18% bliskość do pracy, a około 10% dostępność

infrastruktury publicznej. Co interesujące, tylko 3% respondentów wskazała, że priorytetem była chęć zamieszkiwania blisko swoich rodaków.

Niskie koszty były najistotniejszym czynnikiem wyboru lokalizacji dla prawie 25% cudzoziemców. Jeden na pięciu migrantów nie miał żadnego wpływu na wybór miejsca zamieszkania. Nikt natomiast nie kierował się głównie bliskością świątyni lub organizacji religijnej.

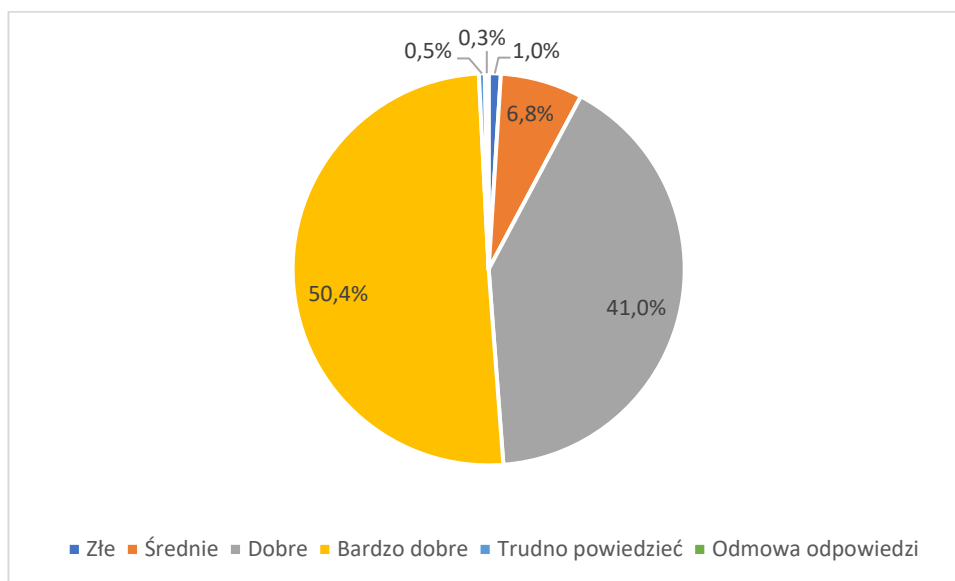
Rysunek 33. Motywy zamieszkania w danym miejscu

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Cudzoziemcy wysoko oceniają własne warunki mieszkaniowe. Ponad połowa oceniała je jako bardzo dobre, a 41% jako dobre (Rysunek 34). Zaledwie 1% uważało sytuację mieszkaniową za złą.

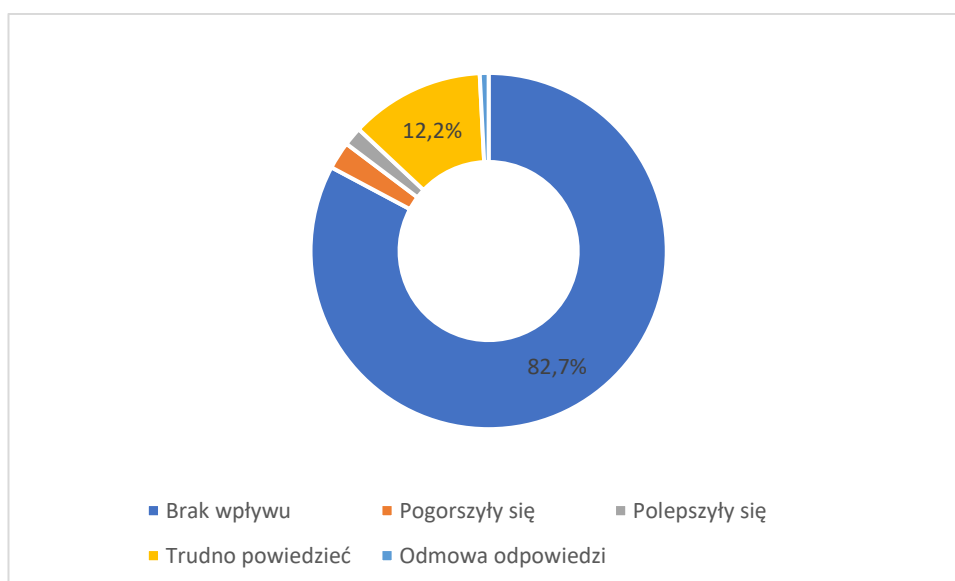
Rysunek 34. Ocena własnych warunków mieszkaniowych

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

Zdaniem respondentów pandemia Covid-19 nie miała wpływu na ich sytuację mieszkaniową. Uznało tak prawie 83% osób, a 12% nie miało na ten temat zdania (Rysunek 35). Tylko 2,5% wskazało na pogorszenie tych warunków w okresie pandemii. Jednocześnie badania rejestrowe prowadzone przez OWIM w minionych latach pokazały znaczący spadek zameldowań przez obcokrajowców w Krakowie w 2020 (Pędziwiatr et al. 2021).

Rysunek 35. Wpływ pandemii covid-19 na warunki mieszkaniowe

Źródło: opracowanie własne. N = 607.

8. Wnioski końcowe i zalecenia

Wraz z napływem coraz liczniejszej i coraz bardziej zróżnicowanej pod względem kulturowym grupy migrantów do Polski i przejściem migracyjnym, zagadnienia integracji imigrantów ze społeczeństwem polskim coraz częściej pojawiają się w krajowych debatach publicznych. Jednocześnie niewiele jest analiz ilościowych, które ukazywałyby kompleksowo stan ich integracji w kraju. Niniejszy raport bazujący na wynikach reprezentatywnego badania sondażowego, przeprowadzonego na populacji imigrantów Krakowa i województwa małopolskiego pod koniec 2021 r. miał na celu choćby częściowe uzupełnienie tej luki. Ukazał między innymi plany migracyjne osób badanych, oraz wpływ pandemii Covid-19 na nie, a także stopień ich integracji ekonomicznej, społeczno-kulturowej i przestrzennej. Nasze badanie wykazało, między innymi, bardzo wysoki stopień integracji migrantów w Krakowie i województwie małopolskim w wymiarze ekonomicznym. Nie tylko zdecydowana większość badanych imigrantów jest aktywna ekonomicznie i zatrudniona na pełny etat, ale też osiąga satysfakcjonujące dochody i wykonuje prace zgodne ze swoimi kwalifikacjami. Tym samym wiele problemów często sygnalizowanych w badaniach nad ekonomicznymi skutkami imigracji jak problem marginalizacji ekonomicznej, czy marnotrawstwa mózgow ma w Krakowie i województwie małopolskim charakter absolutnie marginalny.

Jednym z ważnych czynników warunkujących dynamikę integracji społecznej jest nastawienie społeczeństwa przyjmującego do cudzoziemców. Nasze badanie pokazało, że zdecydowana większość badanych migrantów wyznała ankieterom, iż nastawienie społeczeństwa polskiego do obcokrajowców jest na ogół przyjazne, a postawy i działania wykluczające jedynie sporadyczne. Takie postrzeganie szerszego otoczenia społecznego niewątpliwie rzutowało na odpowiedzi naszych respondentów i ich ogólny, dość zaawansowany jak na stosunkowo niedługi pobyt w Polsce, stan procesów integracji społecznej.

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują na dobre warunki mieszkaniowe obcokrajowców, co potwierdza pozytywną integrację tych osób w sferze ekonomicznej i przestrzennej. Prawie ośmiu na dziesięciu cudzoziemców samodzielnie wynajmuje mieszkanie lub jest jego właścicielem. Ponadto subiektywna ocena własnej sytuacji jest również wysoka – 90% respondentów oceniało ją jako przynajmniej dobrą.

Niezwykle istotnym odkryciem był bardzo wysoki odsetek respondentów, którzy deklarowali, że z Krakowem i województwem małopolskim, a także szerzej – z Polską – wiążą swoje długoterminowe plany życiowe, a nawet zamierzają pozostać nad Wisłą na stałe. Należy oczywiście pamiętać, że badanie definitywnie zakończono w styczniu 2022 roku, zaś już 24 lutego 2022 roku nastąpiła rosyjska agresja na Ukrainę. Tak tragiczne i ważne wydarzenie musiało mieć istotny wpływ również na naszych respondentów, w tym na ich wcześniejsze deklaracje dotyczące osiedlenia się w Polsce, lub dalszej reemigracji. Niemniej owe deklaracje obrazują dobrze społeczność imigrancką Krakowa i Małopolski w okresie między schyłkowym etapem pandemii covid-19, a wybuchem konfliktu w Ukrainie. Jest to społeczność bardzo dobrze zintegrowana pod względem ekonomicznym, społecznym i przestrzennym i skłonna do pozostania w Polsce na dłużej, a może nawet na całe życie.

Jeśli chodzi o zalecenia to warto pamiętać o tym, że imigranci którzy przybyli do Krakowa i Małopolski przed 24 lutym 2022 są niewątpliwie bardzo pozytywnym przykładem udanej integracji. Wielkim wyzwaniem dla Krakowa, ale i całego województwa i kraju stał się jednak napływ najnowszej fali uchodźców wojennych z Ukrainy. W tym aspekcie warto również próbować – tworząc mechanizmy adaptacyjne dla uchodźców – sięgać po wsparcie ze strony już zintegrowanych społeczności imigranckich Krakowa i Małopolski. Chodzi tu nie tylko o jakże istotną gościnę, której udzielili uchodźcom mieszkańcy miasta i województwa – w tym obcokrajowcy, ale o kreowanie możliwości szerszej partycypacji społecznej uchodźców w życiu ekonomicznym, kulturalnym i społecznym Krakowa. Może być to o wiele łatwiejsze przy umiejętnym włączeniu istniejących organizacji migranckich w ten proces. I znowu: chodzi tu nie tyle o bieżącą pomoc dla uchodźców, ale tworzenie warunków dla intensywniejszej interakcji społecznej. Wielkim bowiem wyzwaniem i zagrożeniem stawać się może dominacja jednej tylko grupy etnicznej i potencjalne jej zamknięcie w ramach dzielnicy etnicznej. Przedstawiciele ukraińskiej diaspory są potencjalnie najlepszymi przewodnikami i mentorami w zakresie integracji w Polsce dla swoich rodaków szukających u nas bezpiecznej przystani. Wymagają oni jednak systemowego wsparcia w tym zakresie, a przede wszystkim szerszej partycypacji w tworzeniu systemu integracji imigrantów zgodnie z zasadą: nic o nas bez nas.

W kontekście napływu nowych migrantów do Krakowa i województwa małopolskim warto również pamiętać o tym by nie zapomnieć o rozwijaniu inicjatyw integracyjnych (np. językowych i kulturowych) również do istniejących społeczności cudzoziemskich w mieście i województwie. Instytucje stworzone do podejmowania takich inicjatyw (np. Centrum Wielokulturowe w Krakowie), które po 24 lutym 2022 bardzo mocno włączyły się w system recepcji i wstępnej integracji uchodźców powinny z czasem również wracać do inicjatyw

nakierowanych nie tylko do najnowszych przybyszów ze Wschodu ale również wcześniej przybyłych imigrantów z innych części świata.

9. Bibliografia

- Ager, A. and Strang, A. (2004) Indicators of Integration: Final Report. Home Office Development and Practice Report 28. London: Home Office.
- Bigo, D. (2002). Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives*, 27(1_suppl), 63–92.
- Bloch, N., Goździak, E.M. (red), 2010, Od gości do sąsiadów, Centrum Badań Migracyjnych UAM, Instytut Etnologii i Antropologii UAM, Poznań
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In: Richardson, J., Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. Westport, CT: Greenwood: 241–58.
- Brzozowska A. (2018). Społeczne zakotwiczenie w klasowo-etnicznych tożsamościach a integracja polskich i ukraińskich migrantów, *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, vol. 167, nr 1, s. 69–99.
- Brzozowski, J., Pędziwiatr, K., (2014) Analiza procesu integracji imigrantów w Małopolsce [w:] E. Pindel (red.), *Imigranci w Małopolsce. Między integracją, asymilacją, separacją, marginalizacją*. Akademia Ignatianum, Kraków 2014, s. 117-240.
- Brzozowski, J., Pędziwiatr, K. (2015a) Student Immigration and Internationalization of Polish Universities: The Case of Ukrainians at the Cracow University of Economics, In: Surdej, A., Kędzierski, M., (ed.) *Economic Challenges for Higher Education in Central and Eastern Europe*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 214-240
- Brzozowski, J., Pędziwiatr, K., (2015b) Integracja imigrantów w Małopolsce w świetle etnomiernika, *Studia Migracyjne-Przegląd Polonijny*, 2015 (1), s. 111-132.
- Brzozowski, Jan & Coniglio, Nicola. (2021). International Migration and the (Un)happiness Push: Evidence from Polish Longitudinal Data. *International Migration Review*. Vol.: 55 issue: 4, page(s): 1089-1120
- Długosz P. (2018). Integracja ukraińskich studentów podejmujących naukę w Polsce, *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 2(168), s. 67–92.
- Fihel A., Górny A., Grzymała-Kazłowska A., Kępińska E., Piekut A. (2007). Od zbiorowości do społeczności: rola migrantów osiedleńczych w tworzeniu się społeczności imigranckich w Polsce. *CMR Working Papers 27/85*. Warsaw: Centre of Migration Research, University of Warsaw.

Gile, K. J. (2011). Improved inference for respondent-driven sampling data with application to HIV prevalence estimation. *Journal of the American Statistical Association*, 106(493), 135-146.

Górny, A.; Jazwińska, E. (2019). Ukraińskie migrantki i migranci w aglomeracji warszawskiej: Cechy społeczno-demograficzne i relacje społeczne. Raport z badań, CMR Working Papers, No. 115/173, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw.

Griffiths, S., Lynch, T., Lyle, J., Wotherspoon, S., Wong, L., Devine, C., ... & Moeseneder, C. (2017). Trial and validation of Respondent-Driven Sampling as a cost-effective method for obtaining representative catch, effort, social and economic data from recreational fisheries. FRDC Project No 2012/021.

Grzymała-Kazłowska, A., Weinar, A., (2006). The Polish Approach to Integration, *Canadian Diversity*, 2006, Vol. 5, No. 1.. *Canadian Diversity*. 5.

Grzymała-Kazłowska, Aleksandra. (2017). From connecting to social anchoring: adaptation and 'settlement' of Polish migrants in the UK. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 44. 1-18.

Grzymała-Kazłowska, A., & Brzozowska, A. (2017). From drifting to anchoring. Capturing the experience of Ukrainian migrants in Poland, *Central and Eastern European Migration Review* 6(2): 103-122.

Grzymała-Kazłowska, A., (2020). *Rethinking settlement and integration: Migrants' anchoring in an age of insecurity*, Manchester University Press.

Haas de, H., Czaika, M., Flahaux, M.-L., Mahendra, E., Natter, K., Vezzoli, S. and Villares-Varela, M. (2019), *International Migration: Trends, Determinants, and Policy Effects*. *Population and Development Review*, 45: 885-922. <https://doi.org/10.1111/padr.12291>

Halik, T., (2006), *Migrancka społeczność Wietnamczyków w Polsce w świetle polityki państwa i ocen społecznych*, UAM, Poznań ; T. Halik, E. Nowicka, 2002, *Wietnamczycy w Polsce. Integracja czy izolacja?* Instytut Orientalistyczny UW, Warszawa.

Halik, T., Nowicka E. (2002), *Wietnamczycy w Polsce. Integracja czy izolacja?*. Warszawa: Instytut Orientalistyczny UW.

Heckmann, D., Westin, C., Dinkel, R.H., Penn, R., Schnapper, D., Penninx, R., Aparicio Gomez, R., i Wimmer, A., (2001) *Effectiveness of National Integration Strategies Towards Second Generation Migrant Youth in a Comparative Perspective*, Brussels: European Commission. Targeted Socio-Economic Research (TSER) SOE2-CT97-3055.

Heckmann, F., Bosswick, W., (2006). *Integration of Migrants: Contribution of Local and Regional Authorities*.

Huysmans, J. (2000), *The European Union and the Securitization of Migration*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 38: 751-777.

Iglicka, K., Okólski, M., (2005), 'A Central European Perspective', w: R. Sussmuth (red) *Managing Integration: The European Union's Responsibilities Towards Immigrants*, Publisher Brookings Inst Pr., str. 25-30.

Jaskułowski K., Matusz P. (2019), Polityka migracyjna Polski. Kali wynarodowić dobrze, Kalego wynarodowić –źle. <https://wyborcza.pl/7,75968,24960443,kali-wynarodowic-dobrze-kalegowynarodowic-zle.html>

Kaczmarczyk, P., & Okólski, M. (2008). Demographic and labour-market impacts of migration on Poland. *Oxford Review of Economic Policy*, 24(3), 599–624.

Kordasiewicz, A, (2016) (U) sługi domowe. Przemiany relacji społecznych w płatnej pracy domowej. Poznań. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

Marshall, G., red. (2005) *Słownik Socjologii i Nauk Społecznych*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Mucha, J., Pędziwiatr, K., (2019), *Cudzoziemcy na uczelniach krakowskich*, Raport Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, Kraków: OWiM

Pachocka, M., Pędziwiatr, K., Sobczak-Szelc, Szałańska, J., (2020) *Reception Policies, Practices & Responses: Poland Country Report*. Uppsala: Uniwersytet w Uppsali

Pędziwiatr, K. (2015) *Turkish Community in Poland: from Textile Vendors to Top Managers* In: Kujawa, K., eds *Polish-Turkish Foreign Policy: 600 Years of Bilateral Relations*”, Çanakkale University Publishing House

Pędziwiatr, K., Kugiel, P. (2015) *Poland as a Study Destination: The Case of Indians at Polish Universities*, In: Surdej, A., Kędziński, M., (ed.) *Economic Challenges for Higher Education in Central and Eastern Europe*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 187-213

Pędziwiatr, K., Stonawski, M., Brzozowski, J., (2021). *Imigranci w Krakowie w 2021 roku*, Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, CASPAR UEK: Kraków.

Pędziwiatr, K., Trzeszczyńska, P., Wiktor-Mach, D., (2020). *Wieloreligijny Kraków a procesy migracyjne*, Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji.

Sobczak-Szelc, K., Pachocka, P., Pędziwiatr K., Szałańska, J., (2020) *Integration Policies, Practices and Experiences – Poland Country Report*. Uppsala: Uniwersytet w Uppsali

Wenz, B., Nielsen, S., Gassowski, M., Santos-Hövenner, C., Cai, W., Ross, R. S., ... & Zimmermann, R. (2016). High variability of HIV and HCV seroprevalence and risk behaviours among people who inject drugs: results from a cross-sectional study using respondent-driven sampling in eight German cities (2011–14). *BMC public health*, 16(1), 1-14.

Spis Rysunków

Rysunek 1. Miejsce zamieszkania respondentów w województwie małopolskim (n = 507)	11
Rysunek 2. Region pochodzenia respondentów (uwaga: uwzględniono 607 respondentów, w tym 100 respondentów z UE)	12
Rysunek 3. Kraj pochodzenia respondentów	12
Rysunek 4. Status prawny respondentów	13
Rysunek 5. Rok osiedlenia się w Polsce	14
Rysunek 6. Struktura wieku respondentów	14
Rysunek 7. Płeć respondentów	15
Rysunek 8. Wykształcenie respondentów	15
Rysunek 9. Stan cywilny respondentów	16
Rysunek 10. Liczba dzieci respondentów	16
Rysunek 11. Liczba wyjazdów migracyjnych (min. 3 miesięcznych).....	17
Rysunek 12. Motywy przyjazdu do Polski	18
Rysunek 13. Pomoc przy organizacji przyjazdu	18
Rysunek 14. Deklaracje dotyczące długości planowanego pobytu w Polsce	19
Rysunek 15. Odpowiedź na pytanie: czy rozważasz dalszą migrację?	20
Rysunek 16. Obecna sytuacja zawodowa respondentów	20
Rysunek 17. Wpływ pandemii covid-19 na sytuację zawodową respondenta	21
Rysunek 18. Branża respondentów (praca lub prowadzenie firmy)	22
Rysunek 19. Korzystanie ze świadczeń przez respondentów	22
Rysunek 20. Ocena obecnej sytuacji materialnej	23
Rysunek 21. Ocena obecnej sytuacji materialnej	23
Rysunek 22. Satysfakcja z wykonywanej pracy	24
Rysunek 23. Samoocena znajomości języka polskiego	25
Rysunek 24. Skłonność do nauki języka polskiego	26
Rysunek 25. Samoocena znajomości języka angielskiego	26
Rysunek 26. Struktura religijna respondentów	28
Rysunek 27. Odpowiedź na pytanie: religia jest istotnym elementem mojego życia	28
Rysunek 28. Częstotliwość udziału w nabożeństwach religijnych	29
Rysunek 29. Odsetek cudzoziemców wśród znajomych	30
Rysunek 30. Ocena nastawienia społeczeństwa polskiego wobec cudzoziemców	30
Rysunek 31. Odpowiedź na pytanie: czy postrzegam Polskę jako swój dom?	31
Rysunek 32. Forma zamieszkania respondentów	32
Rysunek 33. Motywy zamieszkania w danym miejscu	33
Rysunek 34. Ocena własnych warunków mieszkaniowych	34
Rysunek 35. Wpływ pandemii covid-19 na warunki mieszkaniowe	34

Spis Tabel

Tabela 1. Miejsce pobytu dzieci respondentów	16
Tabela 2. Doświadczenie dyskryminacji	31

Aneks 1. Kwestionariusz wykorzystany w badaniu

Dzień dobry, jestem ankieterem firmy Danae, realizujemy badanie na temat Pana(i) doświadczeń migracyjnych. Zleceniodawcą projektu jest Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych i Religijnych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Badanie w którym bierze Pan(i) udział są częścią projektu FUME realizowanego z funduszy programu Horizon2020. Celem badania jest określenie potencjału imigracyjnego w Polsce. Nasi respondenci pozostają anonimowi, a pozyskane dane zostaną wykorzystane wyłącznie do celów badawczych i będą analizowane zbiorczo. Z góry dziękujemy za udział w badaniu, jeśli jakieś pytanie jest dla Państwa kłopotliwe, można na nie udzielić odpowiedzi.

S1. Język ankiety

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Polski
2. Angielski
3. Ukraiński
4. Rosyjski

BLOK 1. DANE OSOBOWE (METRYCZKA)

M1. Wiek

SKRYPTER: ogranicz do wpisywania liczb całkowitych

|_|_|

M2. Płeć

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Kobieta
2. Mężczyzna
3. Inna

M3. Kraj urodzenia

SKRYPTER: Lista rozwijana krajów, pytanie prekodowane

|_|

M4. Jaki jest Pana(i) status prawny w Polsce?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Zezwolenie na stały pobyt
2. Zezwolenie na czasowy pobyt
3. Pobyt obywatela Unii Europejskiej
4. Wiza
5. Inne, jakie?
  98. Trudno powiedzieć
  99. Odmowa odpowiedzi

M5. Jaki jest Pana(i) stan cywilny?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Panna, Kawaler
2. Stały partner(ka)
3. Małżeństwo
4. Wdowa(iec)

5. Rozwód
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: Zadaj jeśli M5 = 2 lub M5 = 3

M6. Miejsce urodzenia partnera

SKRYPTER: Lista rozwijana krajów, pytanie prekodowane

|__|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: Zadaj jeśli M5 = 2 lub M5 = 3

M7. W jakim kraju przebywa Pana(i) partner(ka)?

SKRYPTER: Lista rozwijana krajów, pytanie prekodowane

|__|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

M8_1. Ile ma Pan(i) dzieci?

SKRYPTER: ogranicz do wpisywania liczb całkowitych

|__|__|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: Zadaj jeśli M8_1 > 0

M8_2. Ile z tych dzieci to Pana(i) biologiczne potomstwo?

SKRYPTER: ogranicz do wpisywania liczb całkowitych, liczba nie może być większa od M8_1.

|__|__|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: Nie wyświetlaj pytania, zapisz liczbę dzieci w zbiorze. Na podstawie różnicy M8_1 i M8_2.

M8_3. Liczba dzieci przysposobionych

|__|__|

SKRYPTER: Zadaj jeśli M8_1 > 0

M8_4. Ile lat mają Pana(i) dzieci? SKRYPTER: Jeśli M8_1 = 1 Ile lat ma Pana(i) dziecko?

SKRYPTER: ogranicz do wpisywania liczb całkowitych, wyświetl tyle pól ile wpisano w M8_1

Pierwsze dziecko |__|__|

Drugie dziecko |__|__|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: Zadaj jeśli M8_1 > 0

M8_5. Gdzie przebywają Pana(i) dzieci? SKRYPTER: Jeśli M8_1 = 1 Gdzie przebywa Pana(i) dziecko?

SKRYPTER: Lista rozwijana krajów, pytanie prekodowane, osobne pole do wpisania dla każdego dziecka

Pierwsze dziecko |__|__|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

Drugie dziecko |__|__|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

M10. Jaki jest najwyższy poziom wykształcenia, jaki Pan(i) ukończył(a)?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Podstawowe
2. Gimnazjalne
3. Ponadgimnazjalne
4. Policealne
5. Studia krótkiego cyklu
6. Studia licencjackie lub ich odpowiedniki
7. Studia magisterskie lub ich odpowiedniki
8. studia doktoranckie lub ich odpowiedniki

M11. Liczba lat nauki

SKRYPTER: ogranicz do wpisywania liczb całkowitych

|_|_|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: M10 = 1, wyświetl tylko M12 = 1,

M12. Z tego wykształcenie zdobyte w Polsce

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Podstawowe lub gimnazjalne
2. Średnie
3. Licencjackie lub inżynierskie
4. Magisterskie
5. Doktorat
6. Żadne

M13. Od którego roku i miesiąca Polska jest dla Pan(i) głównym miejscem pobytu?

SKRYPTER: ogranicz do wpisywania liczb całkowitych

Rok |_|_|_|_|

Miesiąc |_|_|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

BLOK 2. HISTORIA I PLANY MIGRACYJNE

A1. Czy obecny pobyt w Polsce jest Pana(i) pierwszym pobytom za granicą (trwającym minimum 3 miesiące)

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Tak
  2. Nie
98. Trudno powiedzieć
  99. Odmowa odpowiedzi

A2a. Ile razy wyjeżdżał(a) Pan(i) na dłużej niż 3 miesiące? Proszę wliczyć też obecny pobyt w Polsce.

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

- a. Liczba doświadczeń migracyjnych

SKRYPTER: ogranicz do wpisywania liczb całkowitych

|_|_|_|

A2b. Do jakich krajów Pan(i) wyjeżdżała(a)?

SKRYPTER: Lista rozwijana krajów, pytanie prekodowane, wyświetl tyle pól ile wskazano w A2a.

- b. Pierwszy kraj pobytu |__|__|
- c. Drugi kraj pobytu |__|__|

A3. Dlaczego przyjechał(a) Pan(i) do Polski? Możliwe jest zaznaczenie więcej niż jednej odpowiedzi

SKRYPTER: pytanie wielokrotnego wyboru

- 1. Z powodu złej sytuacji ekonomicznej w domu
- 2. W celu nauki lub na studia
- 3. Mam rodzinę lub partnera(kę) w Polsce
- 4. Założyć własny biznes
- 5. Z powodu złej sytuacji politycznej w kraju
- 6. Inny - jaki?

A4. Czy ktoś pomógł Pan(i) w organizacji przyjazdu? Możliwe jest zaznaczenie więcej niż jednej odpowiedzi

SKRYPTER: pytanie wielokrotnego wyboru

- 1. Nie, przyjechałem(am) samodzielnie SKRYPTER: wyklucz inne odpowiedzi
- 2. Tak, rodzina w Polsce mi pomogła
- 3. Tak, znajomi w Polsce pomogli
- 4. Tak, pomógł pośrednik organizujący przyjazd
- 5. Oddelegowano mnie pracodawca
- 6. Inny, jaki?

A5. Jak długo zamierza Pan(i) pozostać w Polsce?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

- 1. Mniej niż rok
- 2. 1-2 lata
- 3. 2-5 lata
- 4. Na stałe
- 98. Trudno powiedzieć
- 99. Odmowa odpowiedzi

A6. Czy rozważa Pan(i) dalszą migrację do innego kraju bądź powrót do kraju pochodzenia?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

- 1. Tak, do kraju pochodzenia
- 2. Tak, do innego kraju – jakiego SKRYPTER: Wyświetl rozwijaną listę krajów
- 3. Nie rozważam dalszej migracji
- 98. Trudno powiedzieć
- 99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: Zadaj jeśli A6 = 1 lub A6 = 2

A7. Kiedy rozważa Pan(i) taką kolejną migrację?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

- 1. W ciągu 0-3 m
- 2. W ciągu 4-12 m
- 3. W ciągu 1-2 lat
- 4. W ciągu 2-5 lat
- 5. Powyżej 5 lat
- 98. Trudno powiedzieć
- 99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: Zadaj jeśli A4 = 1 lub A4 = 2

A8. Czy podjął(ęła) Pan(i) jakieś działania w tym kierunku? Możliwe jest zaznaczenie więcej niż jednej odpowiedzi

SKRYPTER: pytanie wielokrotnego wyboru

1. Tak, planuję podróż
2. Tak, szukam pracy
3. Tak, szukam mieszkania
4. Tak, inne
5. Nie SKRYPTER: wyklucz inne odpowiedzi

A9. Czy epidemia covid-19 wpływa na Pana(i) decyzję odnośnie długości pobytu w Polsce?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Nie wpływa
2. Wpływa
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

BLOK 3. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA

B1. Jaka jest obecnie Pana(i) sytuacja zawodowa? Możliwe jest zaznaczenie więcej niż jednej odpowiedzi

SKRYPTER: pytanie wielokrotnego wyboru

1. Pełny etat
2. Praca dorywcza, część etatu
3. Przedsiębiorca
4. Praca bez umowy
5. Szukam pracy
6. Nauka, studia
7. Bezrobotny(a)
8. Urlop wychowawczy
9. Renta, emerytura
10. Inne, jakie?
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: Zadaj jeśli B1 = 1 lub B1 = 2 lub B1 = 3 lub B1=4

B2. Czy w związku z epidemią covid-19 i spowolnieniem gospodarczym zmienił Pan(i) formę zatrudnienia? Możliwe jest zaznaczenie więcej niż jednej odpowiedzi

SKRYPTER: pytanie wielokrotnego wyboru

1. Zmieniłem(am) pracodawcę
2. Praca ta sama, ale wymiar zatrudnienia uległ zmniejszeniu
3. Straciłem(am) pracę
4. Założyłem(am) firmę
5. Podjąłem(ęłam) kształcenie (studia, kursy)
6. Jestem na przymusowym urlopie
7. Pracuję bez umowy
8. Nic się nie zmieniło SKRYPTER: wyklucz inne odpowiedzi
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: Zadaj jeśli B1 = 1 lub B1 = 2 lub B1 = 3 lub B1=4

B3. W jakiej branży Pan(i) aktualnie pracuje?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Sektor publiczny
2. Rolnictwo
3. Budownictwo
4. Przemysł
5. Transport
6. Handel
7. Turystyka
8. Gastronomia
9. Edukacja
10. Usługi
11. Usługi dla biznesu/B2B
12. Inne, jakie?
  98. Trudno powiedzieć
  99. Odmowa odpowiedzi

B4. Jak oceniłby(aby) Pan(i) swoją obecną sytuację materialną?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Powodzi mi się bardzo źle, jestem w ciężkiej sytuacji materialnej
2. Powodzi mi się raczej źle
3. Powodzi mi się znośnie, średnio
4. Powodzi mi się raczej dobrze
5. Powodzi mi się bardzo dobrze
  98. Trudno powiedzieć
  99. Odmowa odpowiedzi

B5. Czy korzysta lub korzystał(a) Pan(i) z któregoś z następujących świadczeń? Możliwe jest zaznaczenie więcej niż jednej odpowiedzi

SKRYPTER: pytanie wielokrotnego wyboru

1. Zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku
2. Zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka
3. 500+
4. Zasiłek i/lub dodatek opiekuńczy
5. Karta rodzinna 3+ i/lub Karta Dużej Rodziny
6. Inne, jakie?
9. Nie SKRYPTER: wyklucz inne odpowiedzi
  98. Trudno powiedzieć
  99. Odmowa odpowiedzi

B6. Proszę określić swoją satysfakcję z wykonywanej pracy (działalności gospodarczej), gdzie 0 oznacza „nie mam żadnej satysfakcji z pracy”, a 10 oznacza „mam bardzo dużą satysfakcję z pracy”

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

0 nie mam żadnej satysfakcji z pracy

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7

8

9

10 mam bardzo dużą satysfakcję z pracy

98. Trudno powiedzieć

99. Odmowa odpowiedzi

B7. Proszę określić stopień dopasowania Pana(i) kwalifikacji do wykonywanej pracy (działalności gospodarczej), gdzie 0 oznacza „w ogóle niedopasowane” a 10 oznacza „dopasowane w pełnym stopniu”

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

0 w ogóle niedopasowane

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 dopasowane w pełnym stopniu

98. Trudno powiedzieć

99. Odmowa odpowiedzi

BLOK 4. INTEGRACJA SPOŁECZNO-KULTUROWA

C1. Czy postrzega Pan(i) Polskę jako swój dom?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Zdecydowanie nie

2. Raczej nie

3. Raczej tak

4. Zdecydowanie tak

98. Trudno powiedzieć

99. Odmowa odpowiedzi

C2. Jak ocenia Pan(i) swoją znajomość języka polskiego?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Nie znam

2. Bardzo słaba

3. Słaba

4. Średnia

5. Dobra

6. Bardzo dobra

98. Trudno powiedzieć

99. Odmowa odpowiedzi

C3. Czy kiedykolwiek uczył(a) się Pan(i) języka polskiego?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Nie nigdy się nie uczyłem(am)

2. Tak, podjąłem(ęłam) naukę, ale przerwałem(am)

3. Tak, nadal uczę się polskiego

C4. Jak ocenia Pan(i) swoją znajomość języka angielskiego?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Nie znam
  2. Bardzo słaba
  3. Słaba
  4. Średnia
  5. Dobra
  6. Bardzo dobra
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C5. Jak wielu Pan(i) najbliższych znajomych lub przyjaciół urodziło się poza Polską lub ma rodziców cudzoziemców?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Żaden
  2. Około 25%
  3. Około 50%
  4. Około 75%
  5. Wszyscy
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C6. Religia jest istotnym elementem mojego życia.

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Zdecydowanie nie
  2. Raczej nie
  3. Raczej tak
  4. Zdecydowanie tak
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C7. Jak często uczestniczy Pan(i) w nabożeństwach, spotkaniach religijnych, modłach zbiorowych?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Nigdy
  2. Okazjonalnie
  3. Parę razy w roku
  4. 1 w miesiącu
  5. Co tydzień
  6. Codziennie
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C8. Do jakiego kościoła bądź związku wyznaniowego Pan(i) przynależy?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Kościół katolicki
2. Kościół ormiańskokatolicki
3. Kościół greckokatolicki
4. Kościół luterański lub inny związek protestancki
5. Cerkiew prawosławna
6. Islam sunnicki
7. Islam szyicki
8. Hinduizm
9. Buddyzm

10. Inny, jaki?
11. Nie należę do żadnego wyznania
  98. Trudno powiedzieć
  99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: Zadaj jeśli C8 = 11

C9. Jak określiłby(aby) Pan(i) swój stosunek do wiary?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Ateista
2. Agnostyk
- Inne, jakie?
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C10. Jakie jest, Pana(i) zdaniem, nastawienie społeczeństwa polskiego do osób które przyjechały do Polski z Pana(i) kraju pochodzenia?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Zdecydowanie nieprzyjazne
2. Raczej nieprzyjazne
3. Obojętne
4. Raczej przyjazne
5. Zdecydowanie przyjazne
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C11. Czy kiedykolwiek doświadczył(a) Pan(i) dyskryminacji:

SKRYPTER: pytanie itemowe

	1 nigdy	2 rzadko	3 dosyć często	4 bardzo często	97 nie dotyczy	98 trudno powie dzieć	99 odmow a odpowi edzi
1. W pracy	1	2	3	4	97	98	99
2. Podczas szukania mieszkania	1	2	3	4	97	98	99
3. W szkole, na uczelni lub uniwersytecie	1	2	3	4	97	98	99
4. W innym wymiarze życia społecznego – jakim?	1	2	3	4	97	98	99

C12. Gdzie Pan(i) obecnie mieszka?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Wynajmuję samodzielnie mieszkanie, dom
2. Wynajmuję pokój w mieszkaniu, domu
3. Mieszkam u krewnych, znajomych lub pracodawcy
4. Mieszkam we własnym mieszkaniu lub domu
5. Inne, jakie?
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C13. Czy w Pan(i) sąsiedztwie zamieszkują inni imigranci? Możliwe jest zaznaczenie więcej niż jednej odpowiedzi

SKRYPTER: pytanie wielokrotnego wyboru

1. Tak, w okolicy mieszkają inne osoby z mojej grupy narodowościowej
  2. Tak, w okolicy mieszkają cudzoziemcy z innej niż moja grupy narodowościowej
  3. Nie wiem, nie interesuje mnie to SKRYPTER: wyklucz inne odpowiedzi
  4. Nie, w okolicy mieszkają sami Polacy SKRYPTER: wyklucz inne odpowiedzi
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C14. Zdecydowałem(am) się na zamieszkanie w aktualnym miejscu ze względu na ... Możliwe jest zaznaczenie więcej niż jednej odpowiedzi

SKRYPTER: pytanie wielokrotnego wyboru

1. Bliskość pracy
  2. Komfort mieszkania
  3. Dostępność infrastruktury publicznej (szkoły, przedszkola, szpitale, urzędy)
  4. Ładne i bezpieczne otoczenie
  5. Bliskość zamieszkania innych osób pochodzących z kraju gdzie się urodziłem
  6. Niskie koszty mieszkania w tym miejscu
  7. Bliskość świątyni, sal modłów mojej wspólnoty wyznaniowej lub siedziby organizacji mojej grupy narodowej
  8. Nie miałem(am) wpływu na moje miejsce zamieszkania SKRYPTER: wyklucz inne odpowiedzi
  9. Inny powód, jaki?
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C15. Jak ocenia Pan(i) swoje warunki mieszkaniowe?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Bardzo złe
  2. Złe
  3. Średnie
  4. Dobre
  5. Bardzo dobre
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C16. Czy epidemia covid-19 wpłynęła na Pana(i) warunki mieszkaniowe?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Nie
  2. Tak – pogorszyły się
  3. Tak – polepszyły się
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C17. Jak ocenia Pani swoje całe dotychczasowe życie w skali 0-10, gdzie 10 to maksimum?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

- 7
- 8
- 9
- 10

- 98. Trudno powiedzieć
- 99. Odmowa odpowiedzi

C18. Czy w ostatnim czasie czuje się Pan(i) szczęśliwy(a)? Proszę ocenić w skali 0-10

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10

- 98. Trudno powiedzieć
- 99. Odmowa odpowiedzi

C19. Czy w ciągu ostatnich dwóch tygodni odczuwał(a) Pan(i):

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

SKRYPTER: pytanie itemowe

Ankieter: odczytaj wszystkie itemy, w razie potrzeby ponownie odczytaj kafeterię

	cały czas	zdecydowanie większą część czasu	trochę więcej niż połowę czasu	trochę mniej niż połowę czasu	zdecydowanie mniejszą część czasu	w ogóle nie	98 trudno powiedzieć	99 odmowa odpowiedzi
1. pogorszenie nastroju lub smutek	6	5	4	3	2	1	98	99
2. utrata zainteresowania codziennymi czynnościami	6	5	4	3	2	1	98	99
3. poczucie zmęczenia i braku energii do działania	6	5	4	3	2	1	98	99
4. osłabienie koncentracji i uwagi, np. na czytaniu gazet lub oglądaniu TV	6	5	4	3	2	1	98	99
5. niską pewność siebie	6	5	4	3	2	1	98	99
6. poczucie winy lub nieczystego sumienia	6	5	4	3	2	1	98	99

7. poczucie przygaszenia lub spowolnienia	6	5	4	3	2	1	98	99
8. wysoki poziom niepokoju	6	5	4	3	2	1	98	99
9. poczucie brak sensu w życiu	6	5	4	3	2	1	98	99
10. problemy ze snem w nocy	6	5	4	3	2	1	98	99
11. pogorszony apetyt	6	5	4	3	2	1	98	99
12. nadmierny apetyt	6	5	4	3	2	1	98	99

C20_1. Czy w miesiącu poprzedzającym przyjazd do Polski palił(a) Pan(i) papierosy?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Tak
  2. Nie
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: zadaj jeśli C17_1 = 1

C20_2. Mniej więcej ile papierosów dziennie średnio Pan(i) wówczas palił(a)?

SKRYPTER: ogranicz do wpisywania liczb całkowitych

|_|_|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

C21_1. Czy w poprzednim miesiącu, tj. we wrześniu 2021 r., palił(a) Pan(i) papierosy?

SKRYPTER: pytanie jednokrotnego wyboru

1. Tak
  2. Nie
98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi

SKRYPTER: zadaj jeśli C17_1 = 1

C21_2. Ile papierosów dziennie średnio Pan(i) palił(a) w poprzednim miesiącu, tj. we wrześniu 2021 r.?

SKRYPTER: ogranicz do wpisywania liczb całkowitych

|_|_|

98. Trudno powiedzieć
99. Odmowa odpowiedzi